

TOZ voor TOS | Eindrapportage project

Projectnaam: Transitie naar Onderwijs vanuit Zorg voor kinderen met TOS

Looptijd: September 2021 – November 2023

Subsidienummer: 637005110

Datum: 1-12-2023

Auteurs: Luisa de Heer, Annette Scheper, Iris Duinmeijer, Darlene Keydeniers & Elise de Bree

Uitgevoerd door:

Met medewerking van:

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding.....	5
Fase I: Start project	8
Poll Ouders.....	8
Respondenten Ouderpoll.....	8
Resultaten Ouderpoll	9
Conclusie ouderpoll	19
Fase II: Ouderinterviews en enquêtes met professionals.....	21
1. Ouderinterviews	21
Respondenten ouderinterviews.....	21
Methode ouderinterviews	21
Resultaten ouderinterviews.....	22
Conclusie ouderinterviews.....	25
2. Enquête zorgprofessionals.....	27
Respondenten enquête zorgprofessionals	27
Methode enquête zorgprofessionals.....	27
Resultaten enquête zorgprofessionals	27
Conclusie enquête zorgprofessionals	30
3. Enquête regulier onderwijs.....	31
Respondenten enquête onderwijsprofessionals	31
Methode enquête regulier onderwijs.....	31
Resultaten enquête regulier onderwijs	31
Conclusie enquête regulier onderwijs	33
4. Enquête speciaal onderwijs	35
Respondenten enquête speciaal onderwijs.....	35
Methode enquête speciaal onderwijs	35
Resultaten enquête speciaal onderwijs.....	35
Conclusies op basis van enquête speciaal onderwijsprofessionals	38
Tussenrapportage Fase II	39
Infographic met speerpunten + ideeën voor verbetering (zie bijlage E)	39
Fase III: focusgroepen	41
Doel van focusgroepen	41
Participanten focusgroepen.....	41
Methode focusgroepen	41
Resultaten focusgroepen	42

Conclusie Focusgroepen	43
Fase IV: Productontwikkeling.....	45
Proces productontwikkeling	45
Product: De Schoolreis van behandelgroep naar onderwijs voor kinderen met TOS	45
Implementatie.....	46
Besluit	47
Referenties.....	48
Bijlage A: Vragenlijst ouderinterviews	49
Bijlage B: Enquête zorgprofessionals.....	53
Bijlage C: Enquête regulier onderwijs.....	59
Bijlage D: Enquête speciaal onderwijs	65
Bijlage F: Infographic.....	70

Samenvatting

In het project Transitie naar Onderwijs vanuit Zorg voor Kinderen met een TOS (TOZ voor TOS) (looptijd september 2020 tot november 2023) zijn knelpunten, behoeftes en goede praktijken in de transitie naar onderwijs voor kinderen met TOS die een behandelgroep bezoeken onderzocht. Ouders van kinderen met TOS, zorgprofessionals van behandelgroepen TOS uit de Zintuiglijke Gehandicapten (ZG)-sector en onderwijsprofessionals in regulier en speciaal onderwijs zijn gevraagd naar hun ervaringen en ideeën.

Het project kende 4 fasen:

- Fase I: een poll onder ouders voor een eerste beeld van knelpunten in de transitie
- Fase II: verdiepende ouderinterviews om ervaringen en behoeftes uit te vragen en een schriftelijke enquête voor de zorg- en onderwijsprofessionals.

De opgehaalde informatie is na Fase II gebundeld in een *tussenrapportage* en *infographic met opgehaalde speerpunten en productideeën* (zie bijlage E) – en gedeeld binnen de organisaties voor ZG-zorg.

- Fase III: Focusgroepen met alle betrokkenen (ouders, zorg- en onderwijsprofessionals) gehouden om te bepalen welk product er ontwikkeld zou moeten worden.
- Fase IV: Ontwikkeling van het product ['De Schoolreis: van behandelgroep naar school voor kinderen met TOS'](#), in samenwerking met ouders en professionals in zorg en onderwijs. Het product is een online routekaart om ouders meer inzicht te geven in de verschillende typen onderwijs en de nemen stappen in de overgang van de behandelgroep naar de basisschool. Zorgprofessionals van behandelgroepen kunnen deze routekaart gebruiken in de informatievoorziening naar ouders toe.

Het product zal vanaf januari 2024 verspreid worden binnen de ZG-sector (ZG-professionals), krijgt een plek op de ouderpagina van AllesoverTOS.nl (ouders) en de website van Deelkracht, wordt gepresenteerd op het congres TOS-centraal en wordt via vakbladen gedeeld met overige professionals in zorg en onderwijs (VHZ en Didactief).

In de klankbordgroep van het project waren alle organisaties met specialistische zorg of speciaal onderwijs voor kinderen met TOS vertegenwoordigd, evenals de vereniging voor ouders kinderen met TOS en drie ervaringsdeskundige ouders. De klankbordgroep heeft in alle fasen van het project meegedacht en waardevolle input gegeven. Deze brede vertegenwoordiging van alle verschillende perspectieven op het transitieproces hebben het project tot een succes gemaakt.

Projectgroep TOZ voor TOS (2021-2023)

Iris Duinmeijer (projectleider, NSDSK)

Luisa de Heer (NSDSK)

Annette Scheper (Kentalis)

Darlene Keydeniers (Auris) (eerder ook Maartje de Klerk, Britt Hakvoort)

Elise de Bree (Universiteit Utrecht)

Adriëlle van Adrichem (ervaringsdeskundige ouder)

Inleiding

Zo'n 5% van de kinderen heeft een taalontwikkelingsstoornis (TOS). Zij hebben moeite met het verwerven van taal, terwijl daar geen duidelijke reden voor is (Leonard, 2014). Kinderen met TOS hebben moeite met spreken en soms ook met begrijpen. De taalproblemen hebben ook effect op de schoolse vaardigheden en het sociaal-emotionele functioneren (Beitchman et al., 1996; Durkin & Conti-Ramsden, 2010).

In Nederland volgen ongeveer 2100 kinderen met TOS behandeling bij gespecialiseerde behandelgroepen binnen de Zintuiglijke Gehandicapten (ZG)-zorg. Rond hun vierde levensjaar gaan zij naar de basisschool. De start op school is voor veel ouders en kinderen een spannende stap. Voor ouders van kinderen met een (vermoeden van) TOS¹ kan deze stap extra intensief zijn. Een groot deel van de kinderen op behandelgroepen voor TOS heeft op school ondersteuning nodig, of gaat naar speciaal onderwijs (Duinmeijer et al., 2020). Ouders van kinderen met TOS die een behandelgroep bezoeken voelen zich vaak onvoldoende gesteund in deze transitie (Ten Hove, 2018; Keij, Scheper & Bonder, 2019; Projectgroep Deelkracht Toegankelijkheid 0-5, 2020).

In het transitieproces van behandelgroep naar school zijn er verschillende fasen te herkennen, die elk hun eigen knelpunten en behoeften met zich mee kunnen brengen.

1. *Schoolkeuze*: Ouders kiezen welke school past bij hun visie en bij de onderwijsbehoeften van hun kind. Er zijn in Nederland verschillende typen onderwijs en er zijn ook verschillende vormen van ondersteuning mogelijk. Als ouder moet je weten wat er is, wat de verschillen zijn en hoe je erachter komt wat past bij jou en je kind.
2. *Aanmelding*: Een kind wordt aangemeld voor school en eventuele voor een onderwijs- of ondersteuningsarrangement of logopedie buiten schooltijd. Hiervoor doorlopen ouders allerlei stappen. Die stappen zijn afhankelijk van het type onderwijs en of er wel of geen ondersteuning op school nodig is.
3. *Start op school*: Als het kind bijna gaat starten op school is er informatieoverdracht nodig van behandelgroep naar school. De behandelgroep heeft een goed beeld van waar een kind tegenaan loopt in de talige en communicatieve ontwikkeling en wat kan helpen. Hoe de informatie wordt overgedragen en ontvangen verschilt. Afhankelijk van de onderwijsbehoefte van een kind wordt er een plan gemaakt voor ondersteuning.

In het project Transitie naar Onderwijs vanuit Zorg voor Kinderen met een TOS (TOZ voor TOS) (looptijd september 2020 tot november 2023) zijn voor elke fase de knelpunten, behoeftes en goede praktijken in de transitie naar onderwijs voor kinderen met TOS die een behandelgroep bezoeken in kaart gebracht. Ouders van kinderen met TOS, zorgprofessionals van behandelgroepen TOS uit de Zintuiglijke Gehandicapten (ZG)-sector en onderwijsprofessionals in regulier en speciaal onderwijs zijn gevraagd naar hun ervaringen en ideeën.

Het doel van het project TOZ voor TOS was om te onderzoeken welke knelpunten er zijn in deze transitie en hoe de overgang van zorg naar onderwijs kan worden vergemakkelijkt.

Specifieke doelen van dit tweejarige project waren:

- *Doelstelling 1* In kaart brengen wat de knelpunten, goede praktijken en behoeftes zijn van de verschillende betrokkenen: de ouders, de zorgprofessionals en de onderwijsprofessionals.
- *Doelstelling 2* Het ontwikkelen van een tool op basis van de verkregen informatie bij doel 1 om de overgang van de behandelgroep naar de basisschool te versoepelen.

De doelstellingen van het project zijn bereikt in 4 fasen:

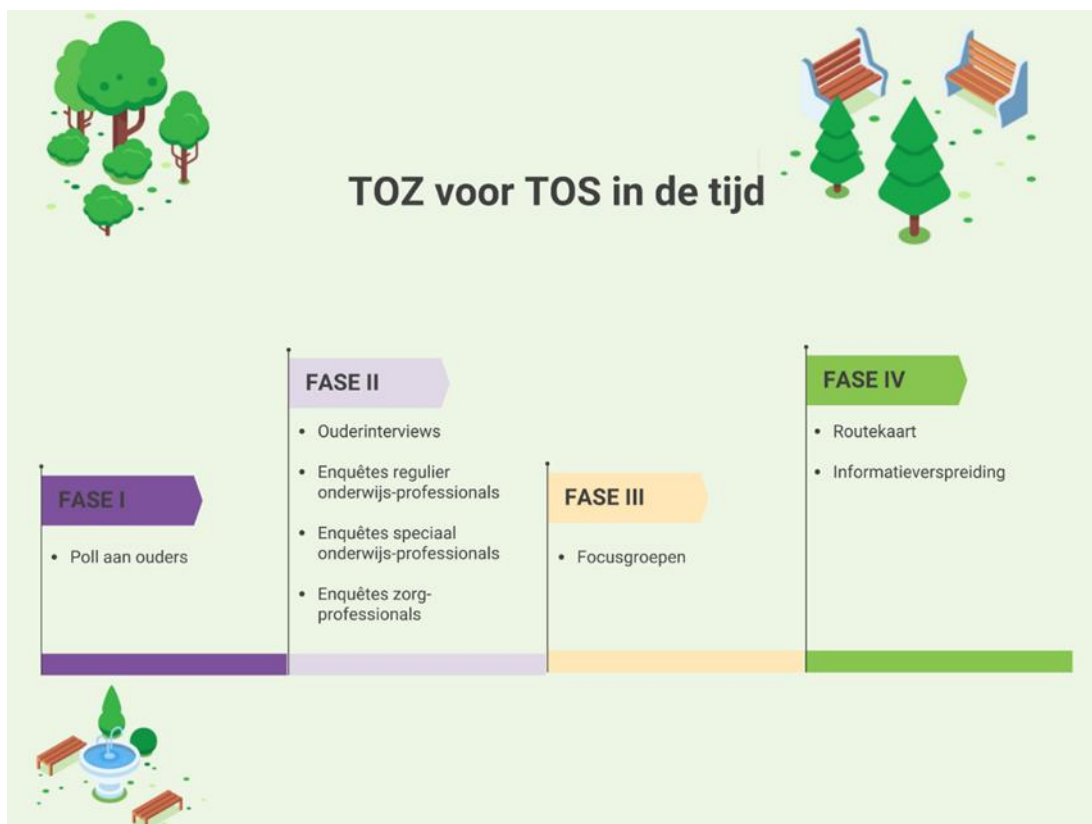
¹ In Nederland wordt TOS gediagnosticeerd vanaf 3 jaar. Voor die tijd en soms ook nog daarna spreken we van een vermoeden van TOS. Overal TOS staat, kan ook 'vermoeden van TOS' gelezen worden.

- Fase I: een poll onder ouders voor een eerste beeld van knelpunten in de transitie
- Fase II: verdiepende ouderinterviews om ervaringen en behoeftes uit te vragen en een schriftelijke enquête voor de zorg- en onderwijsprofessionals.

De opgehaalde informatie is na Fase II gebundeld in een *tussenrapportage* en *infographic met opgehaalde speerpunten en productideeën* en gedeeld binnen de organisaties voor ZG-zorg (doelstelling 1).

- Fase III: Focusgroepen met alle betrokkenen (ouders, zorg- en onderwijsprofessionals) gehouden om te bepalen welk product er ontwikkeld zou moeten worden.
- Fase IV: Ontwikkeling van het product in samenwerking met ouders en professionals in zorg en onderwijs. In een samenwerking met ouders en professionals in zorg en onderwijs is daarnaast een product ontwikkeld waarmee de overgang van behandelgroep naar school kan worden versoepeld.

Met de ontwikkeling van het product [‘De Schoolreis: van behandelgroep naar school voor kinderen met TOS’](#) is ook Doelstelling 2 behaald. Het product is een online routekaart om ouders meer inzicht te geven in de verschillende typen onderwijs en de nemen stappen in de overgang van de behandelgroep naar de basisschool. Zorgprofessionals van behandelgroepen kunnen deze routekaart gebruiken in de informatievoorziening naar ouders toe.

Figuur 1. Overzicht verschillende fasen project ‘TOZ voor TOS’

Deze eindrapportage geeft weer hoe in elke fase te werk is gegaan. Er staat beschreven hoe de informatie werd verzameld en gedeeld (Fase I-III) en hoe het product werd ontwikkeld en gedeeld gaat worden (IV). Alle gebruikte vragenlijsten zijn toegevoegd als bijlagen (A-D), evenals de infographic waarin de opbrengsten van alle deelonderzoeken gebundeld zijn (Bijlage E).

Fase I: Start project

Poll Ouders

Respondenten Ouderpoll

Aan het begin van het project is een poll uitgezet onder 50 ouders van wie de kinderen de TOS-behandelgroep net hadden verlaten. Alle ouders hadden behandeling gekregen van Auris, NSDSK of Kentalis. In deze poll werden verkennende vragen gesteld en stellingen voorgelegd over de ervaringen van ouders met de overgang van de behandelgroepen naar onderwijs. Deze inventarisatie werd gemaakt voor verschillende groepen, namelijk 1) ouders wiens kind naar het speciaal onderwijs (voorheen cluster 2-onderwijs) of het reguliere onderwijs zijn gegaan en 2) binnen het reguliere onderwijs of het om kinderen met of zonder een arrangement voor TOS ging. De poll werd zowel in het Nederlands als in het Engels uitgezet. Acht mensen hebben de Engelstalige poll ingevuld. Er waren geen significante verschillen tussen beide vragenlijsten. De achtergrondgegevens van de respondenten zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1: Achtergrondgegevens van de respondenten die mee hebben gedaan aan de poll

Kenmerken	Resultaten
Geslacht kind	- Meisje: 17 - Jongen: 33
Leeftijd kind	- 3;6 jaar: 6 - 4 jaar: 30 - 4;6 jaar: 10 - 5 jaar: 4
Uitstroom	- Speciaal onderwijs voor TOS: 11 - SBO of andere cluster: 10 - Regulier: 29
Arrangement	- Wel arrangement: 29 - Geen arrangement: 18 - Onbekend: 3
Geslacht ouders	- 45 vrouw - 5 man
Geboorteland ouders	- Nederland: 41 - Ander land: 9
Opleidingsniveau ouders:	- Laag (basisschool en middelbare school): 7 - Middel (MBO): 25 - Hoog: (HBO en universiteit): 18

Na het invullen van de achtergrondvragen kregen ouders de volgende stellingen voorgelegd:

1. Ik heb vanuit de behandelgroep op tijd informatie gekregen over de overgang naar school [en ondersteuning].
2. De stappen die ik moest zetten om een school [en ondersteuning] te vinden waren mij duidelijk.
3. Ik was zelf in staat om een passende school [en ondersteuning] voor mijn kind te zoeken.
4. Ik heb op tijd een passende school [en ondersteuning] voor mijn kind gevonden.

5. De behandelgroep en de school [en ondersteuning] overleggen over wat mijn kind nodig heeft.
6. Ik heb vanuit de school [en ondersteuningsorganisatie] informatie gekregen over wat zij gaan doen voor mijn kind.
7. Ik kon in de overgang van de behandelgroep naar school altijd mijn vragen aan iemand stellen.

Ouders moesten stelling 1 t/m 7 beantwoorden op een tienpuntschaal, waarbij 0 betekende dat ze 'helemaal niet eens' waren met de stelling en 10 'volledig eens'.

Resultaten Ouderpoll

De ouders zijn gemiddeld genomen tevreden over de overgang van de behandelgroep naar het onderwijs (zie tabel 2). Zij beoordelen de overgang op basis van stelling 1 t/m 7 met een 8,2.

Tabel 2: Gemiddelde beoordeling van respondenten op stelling 1 t/m 7

	Stellingen						
	1. Op tijd info	2. stappen duidelijk	3. Zelf school zoeken	4. Op tijd school vinden	5. Overleg VB en school	6. Info van school	7. Vragen stellen
N	50	50	50	50	50	50	47
Gemiddeld	8,28	8,02	7,7	8	8,52	7,68	8,6
Mediaan	8	8	8	9	9	8	9
SD	1,91	1,85	2,53	2,56	1,83	1,99	1,58
Min	1	2	0	0	3	3	5
Max	10	10	10	10	10	10	10

Per stelling zijn ook de specifieke resultaten beschreven en deze staan weergegeven in tabel 3 t/m 9. Het resultaat van de hoogste (waardering 10) en het resultaat van de laagste scores (5 of lager) is beschreven.

Stelling 1 "Ik heb vanuit de behandelgroep op tijd informatie gekregen over de overgang naar school [en ondersteuning]"

Ouders beoordelen stelling 1 gemiddeld met een 8,3 (zie tabel 3). Er zijn geen significante verschillen tussen de variabelen opleidingsniveau, onderwijstype, wel/geen arrangement, wel/niet meertaligheid gevonden.

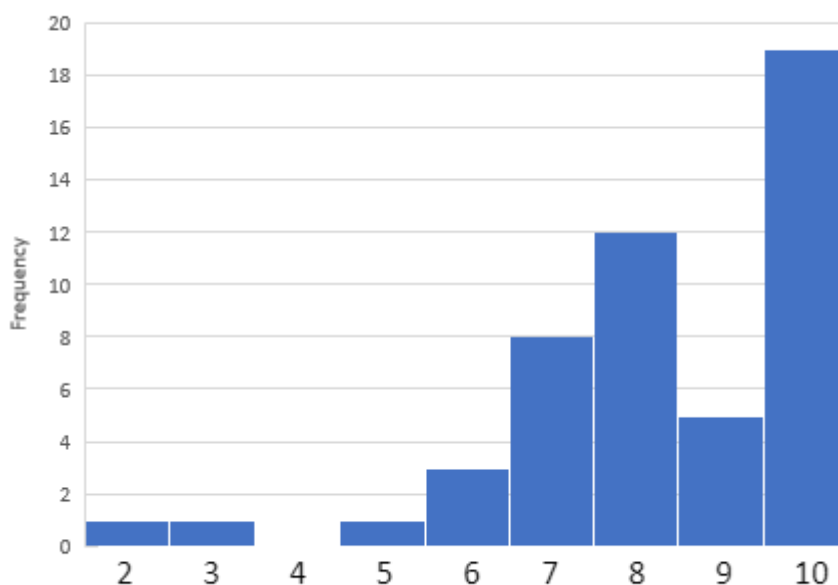
Tabel 3: Beoordeling respondenten van stelling 1

Stelling 1: Op tijd informatie gekregen							
	N	Gemiddelde	Mediaan	SD	Min	Max	Significantie
Laag opleidingsniveau	7	9,14	10	1,21	7	10	Nee
Middel opleidingsniveau	25	8,12	8	2,22	1	10	
Hoog opleidingsniveau	18	8,17	8	1,65	5	10	
Cluster 2	11	7,9	10	3,14	1	10	

SBO/andere cluster	10	8,4	8	1,26	7	10	Nee
Regulier	29	8,38	8	1,52	5	10	
Zonder arrangement	17	8,35	8	1,69	5	10	
Met arrangement	33	8,24	8	2,05	1	10	
Cluster 2	11	7,91	10	3,14	1	10	Nee
SBO/ander cluster + arrangement	6	8,17	8	1,17	7	10	
SBO/ander cluster - arrangement	4	8,75	9	1,5	7	10	
Regulier + arrangement	16	8,5	8,5	1,32	6	10	
Regulier - arrangement	13	8,23	8	1,79	5	10	
Invuller meertalig	9	9,22	10	1,3	7	10	Nee
Invuller Nederlands	41	8,07	8	1,98	1	10	

In figuur 1 wordt het aantal respondenten per beoordeling van stelling 1 weergegeven. De meeste ouders (n=19; 38%) geven stelling 1 de maximale beoordeling (10), en vinden dat zij op tijd vanuit de behandelgroep de informatie over de overgang gekregen hebben. 3 ouders (6%) zijn het niet eens met stelling 1 (5 of lager).

Figuur 1: Aantal respondenten per beoordeling (0-10) van stelling 1 (beoordeling stelling x-as; frequentie respondenten y-as)

Stelling 2 “De stappen die ik moest zetten om een school [en ondersteuning] te vinden waren mij duidelijk”

Ouders beoordelen stelling 2 gemiddeld met een 8 (zie tabel 4). De beoordeling van stelling 2 door Nederlandstalige en meertalige ouders verschillen niet van elkaar. Datzelfde geldt voor de ouders en hun opleidingsniveau: er zijn geen significante verschillen gevonden. Er zijn wel significante verschillen gevonden wat betreft het onderwijstype van het kind: ouders van kinderen die naar het speciaal onderwijs (voorheen cluster 2) gaan, zijn positiever dan ouders van kinderen die naar het reguliere onderwijs gaan. Ouders van kinderen die naar het speciaal basisonderwijs (SBO) of een andere clusterschool gaan zijn het minst positief ($F(2) = 7.88, p = .019, \eta^2 = 0.16$). Ouders van kinderen met een arrangement zijn positiever dan ouders van kinderen met regulier onderwijs zonder arrangement ($U = 382, z = 2.13, p = .033, r = 0.32$) en van kinderen met de combinatie van regulier onderwijs plus arrangement ($F(4) = 10.47, p = .033, \eta^2 = 0.21$).

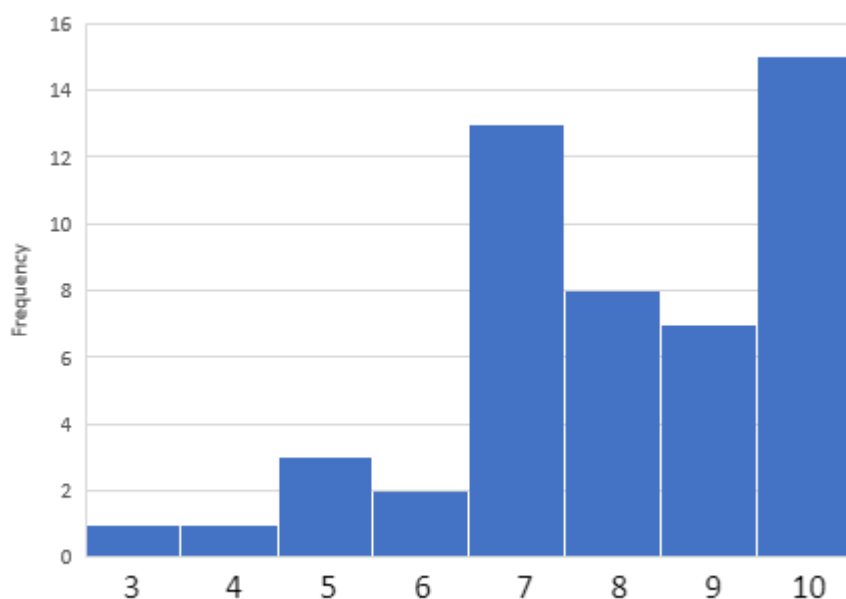
Tabel 4: Beoordeling respondenten stelling 2

Stelling 2: Stappen waren duidelijk

	N	Gemiddelde	Mediaan	SD	Min	Max	Significantie
Laag opleidingsniveau	7	8,71	10	1,6	7	10	Nee
Middel opleidingsniveau	25	8,2	8	1,5	5	10	
Hoog opleidingsniveau	18	7,5	8	2,28	2	10	
Cluster 2	11	9	10	1,67	5	10	$p = .019$ $\eta^2 = 0.16$
SBO/andere cluster	10	7	7	1,49	4	9	
Regulier	29	8	8	1,87	2	10	
Zonder arrangement	17	7,18	7	2,13	2	10	$p = .033$ $r = 0.32$
Met arrangement	33	8,45	9	1,54	5	10	
Cluster 2	11	9	10	1,67	5	10	$p = .033$ $\eta^2 = 0.21$
SBO/ander cluster + arrangement	6	7,17	7	1,33	5	9	
SBO/ander cluster - arrangement	4	6,75	7,5	1,89	4	8	
Regulier + arrangement	16	8,56	9	1,31	6	10	
Regulier - arrangement	13	7,31	7	2,25	2	10	
Invuller meertalig	9	9,22	10	1,3	7	10	Nee
Invuller Nederlands	41	8,07	8	1,98	1	10	

In figuur 2 wordt het aantal respondenten per beoordeling van stelling 2 weergegeven. De meeste ouders ($n=15$; 30%) geven stelling 2 de waardering 10, en vinden dat de stappen om een school te vinden duidelijk zijn. 5 ouders (10%) beoordelen stelling 2 met 4,1 en vinden de stappen om een school te vinden niet zo duidelijk (5 of lager).

Figuur 2: Aantal respondenten per beoordeling (0-10) van stelling 2

Stelling 3 "Ik was zelf in staat om een passende school [en ondersteuning] voor mijn kind te zoeken."

Ouders beoordelen stelling 3 gemiddeld met een 7,8 (zie tabel 5). Bij alle variabelen (opleidingsniveau, onderwijstype, wel/geen arrangement, wel/niet meertaligheid) zijn geen significante verschillen tussen de ouders gevonden.

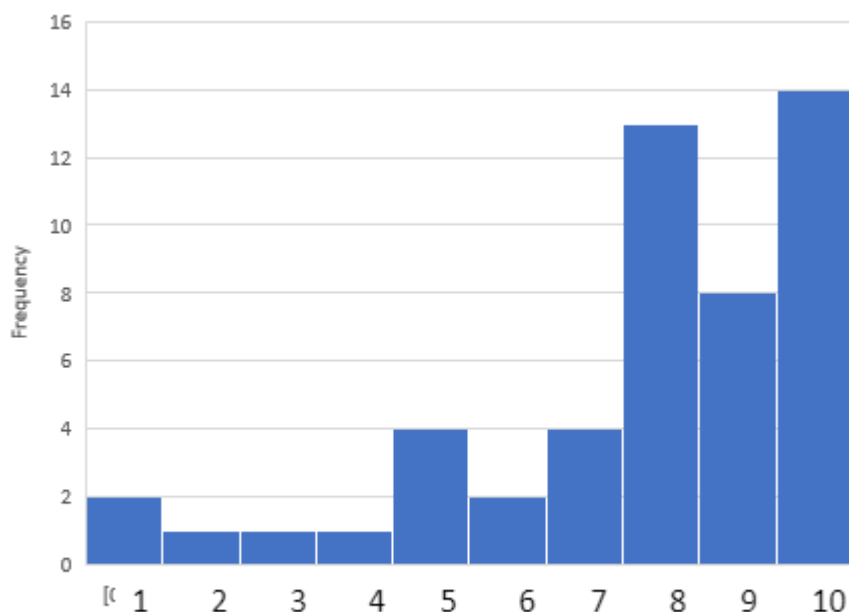
Tabel 5: Beoordeling respondenten stelling 3

Stelling 3: In staat om passende school te zoeken							Significantie
	N	Gemiddelde	Mediaan	SD	Min	Max	
Laag opleidingsniveau	7	7	5,71	8	4,19	0	Nee
Middel opleidingsniveau	25	25	8,48	9	1,94	2	
Hoog opleidingsniveau	18	18	7,39	8	2,06	3	
Cluster 2	11	11	6,55	8	3,98	0	Nee
SBO/andere cluster	10	10	7,4	7,5	1,71	5	
Regulier	29	29	8,24	8	1,92	3	
Zonder arrangement	17	17	8,29	8	1,53	5	Nee
Met arrangement	33	33	7,39	8	2,88	0	
Cluster 2	11	6,55	8	3,98	0	10	
SBO/ander cluster + arrangement	6	7,5	7,5	1,87	5	10	

SBO/ander cluster - arrangement	4	7,25	7,5	1,71	5	9	Nee
Regulier + arrangement	16	7,94	8	2,26	3	10	
Regulier - arrangement	13	8,62	9	1,39	5	10	
Invuller meertalig	9	6,44	8	4,07	0	10	Nee
Invuller Nederlands	41	7,98	8	2,02	2	8	

In figuur 3 wordt het aantal respondenten per beoordeling van stelling 3 weergegeven. De meeste ouders (n=14; 28%) geven stelling 3 de waardering 10, en vinden dat zij zelf goed in staat waren om voor hun kind een passende school te vinden. Toch zijn er 9 ouders (18%) die stelling 3 gemiddeld een 2,7 als beoordeling geven (5 of lager) en moeite hebben bij het zelf vinden van een passende school voor hun kind.

Figuur 3: Aantal respondenten per beoordeling (0-10) van stelling 3

Stelling 4 "Ik heb op tijd een passende school [en ondersteuning] voor mijn kind gevonden."

Ouders geven gemiddeld een 8 als antwoord op stelling 4 (zie tabel 6). Er zijn opnieuw geen significante verschillen gevonden tussen de ouders op het gebied van de verschillende variabelen.

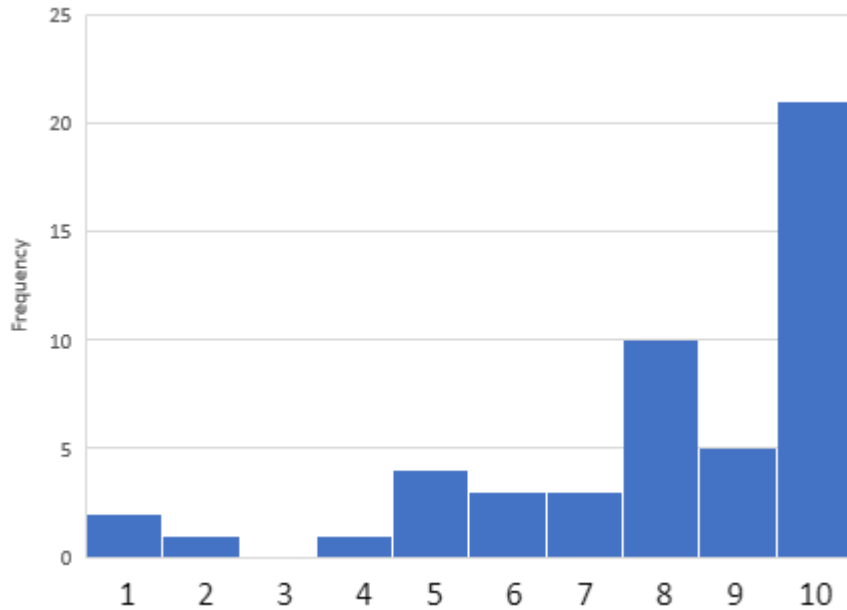
Tabel 6: Beoordeling respondenten stelling 4

Stelling 4: Op tijd passende school gevonden

	N	Gemiddelde	Mediaan	SD	Min	Max	Significantie
Laag opleidingsniveau	7	5,29	5	4,27	0	10	Nee
Middel opleidingsniveau	25	8,8	10	1,55	5	10	
Hoog opleidingsniveau	18	7,94	8	2,24	2	10	
Cluster 2	11	6,81	9	3,95	0	10	Nee
SBO/andere cluster	10	8,1	8	1,97	5	10	
Regulier	29	8,41	9	1,97	2	10	
Zonder arrangement	17	8,35	9	1,8	5	10	Nee
Met arrangement	33	7,82	9	2,88	0	10	
Cluster 2	11	6,82	9	3,95	0	10	Nee
SBO/ander cluster + arrangement	6	8,33	9	2,07	5	10	
SBO/ander cluster - arrangement	4	7,75	8	2,06	5	10	
Regulier + arrangement	16	8,31	8,5	2,18	2	10	
Regulier - arrangement	13	8,54	9	1,76	5	10	
Invuller meertalig	9	6,22	7	4,21	0	10	Nee
Invuller Nederlands	41	8,39	9	1,9	2	10	

In figuur 4 wordt het aantal respondenten per beoordeling van stelling 4 weergegeven. De meeste ouders (n=21; 42%) geven stelling 4 een 10, en vinden dat zij zelf goed in staat waren om op tijd een passende school te vinden voor hun kind. 7 ouders (14%) vinden dat zij zelf niet goed in staat zijn om op tijd een passende school voor hun kind te vinden en geven gemiddeld een 2,5 als beoordeling (5 of lager).

Figuur 4: Aantal respondenten per beoordeling (0-10) van stelling 4

Stelling 5 “De behandelgroep en de school [en ondersteuning] overleggen over wat mijn kind nodig heeft.”

Ouders beoordelen stelling 5 gemiddeld met een 8,5 (zie tabel 7). Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen de ouders op het gebied van de verschillende variabelen.

Tabel 7: Beoordeling respondenten stelling 5

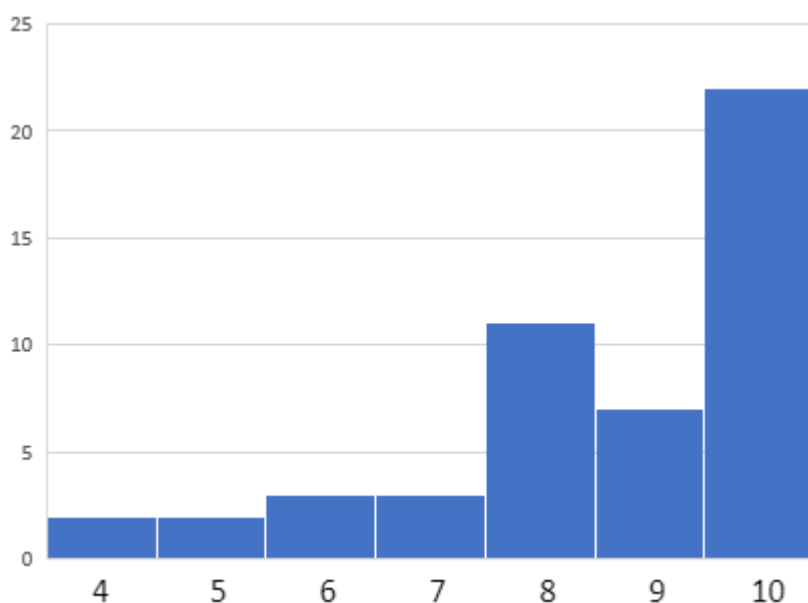
Stelling 5: Overleg behandelgroep en school

	N	Gemiddelde	Mediaan	SD	Min	Max	Significantie
Laag opleidingsniveau	7	9,14	10	1,57	6	10	Nee
Middel opleidingsniveau	25	8,48	9	1,81	3	10	
Hoog opleidingsniveau	18	8,33	9	2	3	10	
Cluster 2	11	8,73	10	1,79	5	10	Nee
SBO/andere cluster	10	8,4	9	1,9	5	10	
Regulier	29	8,48	9	1,88	3	10	
Zonder arrangement	17	8,18	9	2,04	3	10	Nee
Met arrangement	33	8,7	9	1,72	3	10	
Cluster 2	11	8,73	10	1,79	5	10	
SBO/ander cluster + arrangement	6	8,5	9	1,76	6	10	

SBO/ander cluster - arrangement	4	8,25	9	2,36	5	10	Nee
Regulier + arrangement	16	8,75	9	1,77	3	10	
Regulier - arrangement	13	8,15	9	2,03	3	10	
Invuller meertalig	9	9,22	10	1,56	6	10	Nee
Invuller Nederlands	41	8,37	9	1,87	3	10	

In figuur 5 wordt het aantal respondenten per beoordeling van stelling 4 weergegeven. De meeste ouders (n=21; 42%) geven stelling 4 de waardering 10, en geven daarmee aan dat de behandelgroep en school overleggen inplannen over hun kind. Maar 2 ouders (4%) geven aan, dat zij het niet eens zijn met de stelling (5 of lager) en er dus geen overleg tussen de behandelgroep en school plaats heeft gevonden.

Figuur 5: Aantal respondenten per beoordeling (0-10) van stelling 5

Stelling 6 "Ik heb vanuit de school [en ondersteuningsorganisatie] informatie gekregen over wat zij gaan doen voor mijn kind"

Ouders beoordelen stelling 6 gemiddeld met een 7,7 (zie tabel 8). Er zijn geen significante verschillen tussen ouders op de variabelen 'onderwijstype', 'combinatie van onderwijs en arrangement' en 'opleidingsniveau' gevonden. Er zijn wel significante verschillen tussen Nederlandstalige en meertalige ouders gevonden. De meertalige ouders zijn positiever dan de eentalige ouders ($U = 100.5$, $z = -2.16$, $p = .032$, $r = -0.31$) en ouders van kinderen met een arrangement zijn positiever dan ouders van kinderen zonder arrangement ($U = 403.50$, $z = 2.56$, $p = .01$, $r = 0.36$).

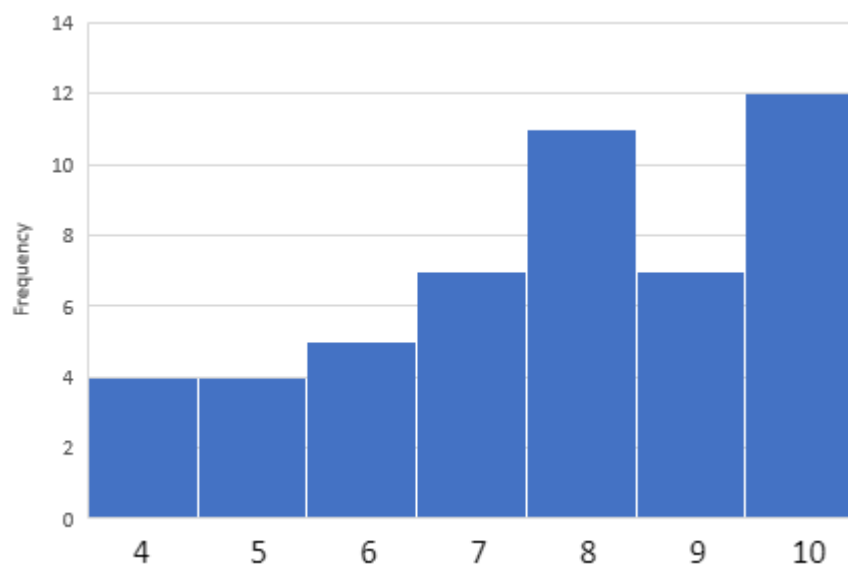
Tabel 8: Beoordeling respondenten stelling 6

Stelling 6: Informatie vanuit school

	N	Gemiddelde	Mediaan	SD	Min	Max	Significantie
Laag opleidingsniveau	7	8,29	10	2,43	4	10	Nee
Middel opleidingsniveau	25	7,56	8	1,98	3	10	
Hoog opleidingsniveau	18	7,61	8	1,91	3	10	
Cluster 2	11	8,27	10	2,49	3	10	Nee
SBO/andere cluster	10	7,1	7,5	1,73	4	10	
Regulier	29	7,66	8	1,88	3	10	
Zonder arrangement	17	17	6,71	7	1,99	3	$p = .01$ $r = 0.36$
Met arrangement	33	33	8,18	8	1,83	3	
Cluster 2	11	8,27	10	2,49	3	10	Nee
SBO/ander cluster + arrangement	6	7,17	7,5	2,04	4	10	
SBO/ander cluster - arrangement	4	7	7,5	1,41	5	8	
Regulier + arrangement	16	8,5	8,5	1,03	7	10	
Regulier - arrangement	13	6,61	6	2,18	3	10	
Invuller meertalig	9	8,78	10	2,11	4	10	$p = .032$ $r = -0.31$
Invuller Nederlands	41	7,44	8	1,91	3	10	

In figuur 6 wordt het aantal respondenten per beoordeling van stelling 4 weergegeven. De meeste ouders ($n=12$; 24%) geven stelling 4 de waardering 10, en vinden dat zij zelf goed in staat waren om een passende school te vinden voor hun kind. 8 ouders (16%) zijn het (helemaal) niet eens met stelling 4 en vinden dat zij zelf niet goed in staat zijn om een passende school voor hun kind te vinden.

Figuur 6: Aantal respondenten per beoordeling (0-10) van stelling 6

Stelling 7 “Ik kon in de overgang van de behandelgroep naar school altijd mijn vragen aan iemand stellen.”

Ouders beoordelen stelling 7 gemiddeld met een 8,6 (zie tabel 9). Er waren er geen significante verschillen tussen de ouders gevonden op de verschillende variabelen.

Tabel 9: Beoordeling respondenten stelling 7

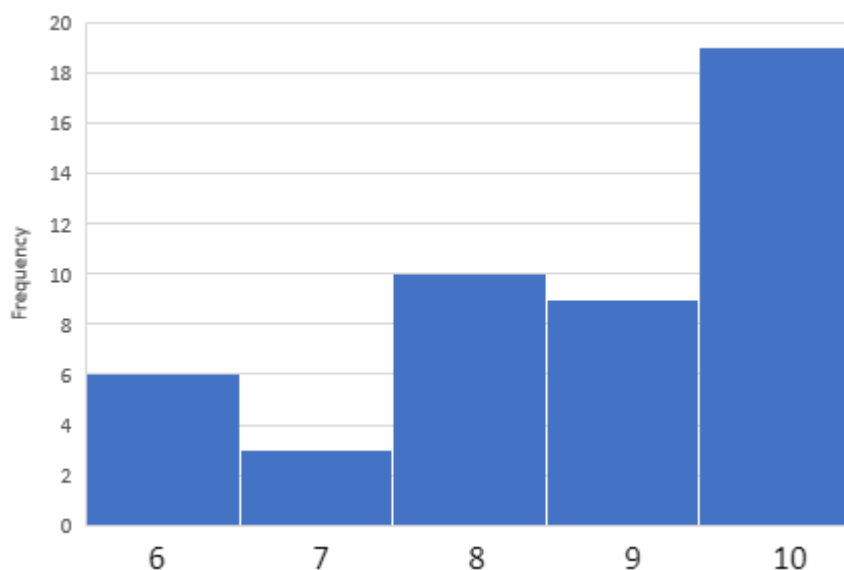
Stelling 7: Vragen stellen tijdens overgang

	N	Gemiddelde	Mediaan	SD	Min	Max	Significantie
Laag opleidingsniveau	6	9	9	1,1	8	10	Nee
Middel opleidingsniveau	24	8,71	9	1,55	5	10	
Hoog opleidingsniveau	17	8,29	9	1,79	5	10	
Cluster 2	11	8,64	9	1,63	5	10	Nee
SBO/andere cluster	7	8	8	1,41	5	9	
Regulier	29	8,72	9	1,62	5	10	
Zonder arrangement	17	8	9	1,94	5	10	Nee
Met arrangement	30	8,93	9	1,26	5	10	
Cluster 2	11	8,64	9	1,63	5	10	

SBO/ander cluster + arrangement	3	8,33	8	0,58	8	9	Nee
SBO/ander cluster - arrangement	4	7,75	8,5	1,89	5	9	
Regulier + arrangement	16	9,25	10	1	7	10	
Regulier - arrangement	13	8,08	9	2,02	5	10	
Invuller meertalig	6	9,33	10	1,03	8	10	Nee
Invuller Nederlands	41	8,49	9	1,63	5	10	

In figuur 7 wordt het aantal respondenten per beoordeling van stelling 7 weergegeven. De meeste ouders (n=19; 38%) geven stelling 7 de waardering 10, en vinden dat zij altijd tijdens de overgang van de behandelgroep naar school de vragen aan iemand konden stellen. Er zijn geen ouders die een waardering van 5 of lager als reactie op stelling 7 geven.

Figuur 7: Aantal respondenten per beoordeling (0-10) van stelling 7

Conclusie ouderpoll

Over het algemeen reageerden een groot deel van de ouders als respondent positief op de stellingen over de overgang van de behandelgroep naar de basisschool. Er is een hoge tevredenheid over de tijdige informatie vanuit de behandeling en de afstemming tussen de behandelgroep en school. Daarnaast vonden een deel van de ouders dat zij zelf goed in staat zijn om een passende school en ondersteuning voor hun kind op tijd te vinden. Ouders zijn minder tevreden en antwoorden zijn meer verdeeld als het gaat om welke persoon bij de behandelgroep of school die ze vragen kunnen stellen over de transitie. Het is waarschijnlijk niet duidelijk voor ouders wie verantwoordelijk is voor welke processtap. Daarnaast reageren ouders verdeeld over de duidelijkheid welke stappen er genomen moeten worden en het aanbod van informatie over wat school gaat doen voor hun kind met TOS. Deze onduidelijkheden voor ouders in het transitieproces komen overeen met eerder uitgevoerd onderzoek (Ten Hove, 2018; Keij, Scheper & Bonder, 2019). Hoewel uit de resultaten van

deze poll het vermoeden is dat de mate van tevredenheid ook afhankelijk is van naar welk type onderwijs de kinderen gaan, kunnen we dat niet met zekerheid zeggen. Ook is het op basis van de ervaringen van ouders niet helemaal duidelijk geworden waar de precieze knelpunten in het transitieproces liggen. Het is daarom nodig om ouders diepgaander te interviewen over hun ervaringen. Hierbij is het ook belangrijk om de ervaringen van professionals mee te nemen. Beide activiteiten zijn verder onderzocht in fase II.

Fase II: Ouderinterviews en enquêtes met professionals

Het doel van fase II is om meer inzicht te krijgen in de goede praktijken en de knelpunten in de transitie van kinderen met TOS van de behandelgroepen naar het onderwijs. Uit de oudervragenlijst zijn specifieke punten naar voren gekomen, die verder uitgediept zijn in interviews met ouders en in enquêtes met zorg- en onderwijsprofessionals.

1. Ouderinterviews

Respondenten ouderinterviews

De ouders die in eerste instantie de poll (Fase I) hadden ingevuld en hadden aangegeven mee te willen doen, zijn de respondenten die hebben meegedaan aan een verdiepend interview. Van de 29 ouders (58%) die hadden aangegeven mee te willen doen, is met 18 ouders (36%) een interview gedaan. Deze ouders hebben voor hun kind zorg ontvangen van Auris, NSDSK of Kentalis.

Ook zijn er nog 7 extra ouders gevraagd die ervaring hebben met de transitie bij de zorgorganisaties Adelante, Pento en Libra. Alle 25 ouders hebben een kind dat op een behandelgroep van één van de ZG-organisaties heeft gezeten. Het kind was korter dan twee jaar geleden begonnen op de basisschool.

Methode ouderinterviews

De interviews hadden een semigestructureerd karakter. Op deze manier zijn bij elke ouder dezelfde onderwerpen aan bod gekomen, maar tegelijkertijd was het ook mogelijk om specifiek door te vragen naar ervaringen van ouders.

Tijdens de interviews zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen:

- Achtergrondvragen (geslacht kind, moedertaal, betrokken zorgorganisatie)
- Voorbereiding op aanmelding basisschool
- Aanmelding bij de basisschool
- Start op school

In bijlage A is de interviewleidraad te vinden die als basis is gebruikt voor de semigestructureerde interviews met ouders.

De interviews vonden online of telefonisch plaats in november en december 2021 en in januari 2022. De lengte van het interview was een half uur tot een uur. De interviews zijn individueel afgenomen. De ouders hebben vooraf toestemming gegeven om het interview op te nemen, zodat deze op een later moment konden worden getranscribeerd en geanalyseerd. Bij de start van het interview is er nog een keer aan ouders om deze toestemming gevraagd. Alle ouders hebben hiervoor hun toestemming gegeven. Van elk interview is er een video-opname en een transcript van het gesprek gemaakt. Deze bestanden zijn anoniem opgeslagen in een beveiligde OneDrive-omgeving bij één van de ZG-organisaties. Verder is er aan ouders toestemming gevraagd om hun citaten te gebruiken. De meeste ouders hebben hiervoor toestemming gegeven, maar enkele ouders willen liever eerst vooraf meelesen welke citaten worden geselecteerd.

De ouderinterviews zijn middels kwalitatieve analyse gefilterd op de knelpunten, wensen/behoefte en goede voorbeelden t.a.v. het transitieproces. Per ouder is er daarnaast een samenvatting van geschreven die voor is gelegd aan de desbetreffende ouders ter controle. Elke stap in het analyseproces is door minstens twee onderzoekers uitgevoerd en gecontroleerd.

De transcripten zijn met de analysesoftware Atlas.ti gecodeerd. Er is zowel deductief als inductief vanuit een holistisch perspectief gecodeerd. Nadien zijn de transcripten volgens een vaste structuur samengevat en in een tabel beknopt weergegeven. Tijdens het samenvatten is gelet op wat goed gaat, wat de knelpunten zijn en welke wensen er ten aanzien van de transitie vanuit ouders zijn. Deze drie punten zijn met kleurcodes gemarkeerd. De samenvattingen zijn verwerkt in de rapportage.

Na de interviewronde is op een later moment aan ouders gevraagd of ze mee wilden doen aan een focusgroep om de resultaten verder uit te werken. Vier ouders hebben zich hiervoor aangemeld.

Resultaten ouderinterviews

Wat vinden ouders goed gaan?

Ouders die tevreden zijn over de begeleiding tijdens de overgang van de behandelgroep naar school, geven de volgende 'goede praktijken', verdeeld per thema:

Contact tussen professionals en ouders:

- Er is regelmatig overleg bij de behandelgroep over de overgang van de behandelgroep naar school met verschillende professionals. Er is bijvoorbeeld per drie maanden een overleg met de behandelcoördinator, pedagogisch behandelaar (PB'er) en logopedist.
- Er wordt vanuit de behandelgroep goed advies gegeven over de verschillende mogelijkheden van onderwijstype voor het kind met TOS.
- Eenmaal op school is er concrete uitwisseling van informatie van school naar ouders over hoe een dag op school er voor hun kind uit ziet en dit wordt online of mondeling gedeeld.

Contact tussen professionals onderling:

- Er is een overdracht door een behandelaar van de adviezen vanuit de behandelgroep naar school.
- Er is een team van professionals van de behandelgroep en school die samen kijken naar de taalproblemen van het kind en daar een plan voor opstellen.
- Eenmaal op school is er onderling frequent contact tussen de AB'er en de logopedist, zodat ouders meer inzicht hebben in hoe het met hun kind gaat in de klas en tijdens de logopedie.

Externe factoren:

- Administratieve zaken rond de aanmelding en eventueel het aanvragen van arrangementen worden door de behandelgroep voorbereid en geregeld, waardoor ouders alleen de rapportage over hun kind hoeven te lezen en daardoor minder stress ervaren tijdens de overgang van hun kind van de behandelgroep naar de nieuwe school.
- Er is een wachtlijst bij de speciale scholen (voorheen cluster 2) voor plaatsing van kinderen, maar de behandelaren van de behandelgroep proberen in de tussentijd ervoor te zorgen dat een kind op de behandelgroep kan blijven tot het moment van plaatsing op school.

Volgens ouders:

“Nou wat heel erg heeft geholpen is de goede communicatie, dus eigenlijk van alle kanten, dat je gewoon constant checkt of je op een lijn zit. Dat het kind centraal staat. Ik heb eigenlijk wel altijd het idee gehad van alle instanties waarmee we samenwerkten dat mijn zoon wel echt centraal stond.”

“Dat overdrachtsgesprek vond ik een heel positief punt. Dat je toch met elkaar evalueert, maar ook verder kijkt in de toekomst.”

Wat kan er beter volgens ouders en welke oplossingen dragen zij aan?

Veel ouders vinden de overgang van de behandelgroep naar school voor hun kind en henzelf spannend. Zij ervaren veel stress in deze fase doordat het transitietraject voor hen vaak onbekend is. De ouders kunnen de informatievoorziening dus als een knelpunt ervaren.

Ouders dragen de volgende oplossingen aan voor het verbeteren van de informatievoorziening in de overgang van de behandelgroep naar school:

- Er is een kennismakingsgesprek als start, waarbij een behandelaar van de groepsbehandeling en een contactpersoon van school betrokken zijn. Het kennismakingsgesprek vindt plaats voor het intakegesprek.
- Er is de mogelijkheid van een geleidelijke overgang van de behandelgroep naar school, waarbij behandelaren een keer het kind met TOS in de klas komen observeren en ouders ook een meekijkochtend in de klas hebben om te zien hoe het met hun kind op school gaat.
- Er ligt een duidelijke beschrijving op maat van het transitieproces naar onderwijs vanuit zorg voor een kind.
- Er worden gegevens uitgewisseld tussen behandelgroep en AB'er. Eén moeder zou bijvoorbeeld willen dat de NSDSK, Kentalis en Auris eens per kwartaal bij elkaar komen om te bespreken hoe de communicatie verloopt.
- Er is informatie over wat het onderwijs voor een kind met TOS betekent, zodat ouders hun kind beter kunnen ondersteunen. Deze informatie is zowel voor ouders bedoeld ('hoe gaat het met een kind met TOS op school?') als voor onderwijsprofessionals die vooralsnog weinig kennis hebben over TOS.
- Er is informatie voor ouders over de reguliere gang van zaken in een school.
- Er zijn vaste informatieavonden op school voor plaatsing van nieuwe leerlingen.
- Er is een kennismakingsavond voor ouders op de behandelgroep en/of school om andere ouders met een kind met TOS te ontmoeten.
- Er is een vaste contactpersoon ([intern begeleider \(IB'er\)](#)) of andere onderwijsprofessional op school die regelmatig persoonlijk contact heeft met de ouders.
- Ouders worden betrokken bij een eventuele aanvraag voor een arrangement, diagnostiek of behandeling bij een zorginstelling, etc.
- Er wordt vanuit school regelmatig online informatie met ouders uitgewisseld over het welzijn van hun kind en hoe het met het leren gaat (o.a. via mail, Social Schools, etc.).

Ouders ervaren in de transitiefase lange tijd onzekerheid over welk type school voor hun kind het meest geschikt is en waar en wanneer hun kind geplaatst gaat worden. Sommige ouders geven aan dat ze hun kind al een half jaar voor plaatsing op een school moeten aanmelden. Dat ervaren deze ouders als heel lang van tevoren, terwijl er in die periode geen duidelijkheid komt over het type school waar hun kind naar toe kan gaan. Deze ouders ervaren dat de uitslag van de testresultaten voor plaatsing op een school (regulier met/zonder ondersteuningsarrangement, speciaal onderwijs, SBO met/zonder ondersteuningsarrangement) vaak pas laat in het jaar (tegen de zomer/einde schooljaar) bekend zijn. Het gevolg hiervan is dat ouders ervaren dat er weinig tijd overblijft voor het kind om te kunnen wennen op school en zich in de nieuwe schoolomgeving veilig te gaan voelen.

Ouders komen met de volgende oplossingen:

- Er is meer algemene informatie beschikbaar voor ouders over de mogelijkheden voor verwijzing voor onderwijs (regulier met/zonder ondersteuningsarrangement, speciaal onderwijs, SBO met/zonder ondersteuningsarrangement).
- Er wordt meer inzicht gegeven in welke scholen meer bekend zijn met TOS.
- De wachttijd tussen aanmelding en plaatsing op een school is korter.
- Vanuit de behandelgroep wordt op tijd aangegeven dat ouders hun kind voor individuele logopedie moeten aanmelden, zodat de logopedische behandeling na de behandelgroep zonder tussenstop doorloopt.
- Er is de mogelijkheid voor een overbruggingsperiode op school, zodat een kind met TOS nog één of twee dag(en) per week naar de behandelgroep en de rest van de dagen naar school kan gaan. Hierdoor wordt de overgang van de behandelgroep naar school meer geleidelijk.
- Er is de mogelijkheid om de tijd van aanwezigheid op de behandelgroep tegen de zomer te verlengen, zodat een kind al kan wennen aan de langere dagen op school.
- Er is een vaste wenperiode op school mogelijk, waardoor kinderen kunnen wennen aan de klassen met meer leerlingen en het buitenspelen met meerdere klassen tegelijk.
- Er is een goede mix van kleuters uit groep 1 en groep 2 op de reguliere school, zodat alle niveaus in de klas aanwezig zijn en een kind met TOS niet alleen in de klas zit tussen kleuters uit groep 2.
- Er wordt veel gebruik gemaakt van structuur en visualisaties in de klas ter ondersteuning voor de taalproblemen (o.a. pictogrammen, afbeeldingen en een voorspelbare dagstructuur).
- Er is een plan voor de lange termijn met toekomstperspectieven voor hun kind (o.a. door middel van een ondersteuningsplan of een OPP).

Ouders vinden dat er in een reguliere school vaak te weinig expertise is over TOS, waardoor de school niet goed in de behoeften van hun kind met TOS kan voorzien. Ouders zouden daarom het volgende willen zien op de scholen:

- Er is algemene informatie over TOS in de school aanwezig.
- De leerkrachten volgen gericht cursussen over TOS.
- Er is regelmatig contact tussen AB'er, logopedist en school.
- Er is overdracht van adviezen van de behandelgroep naar de school over de behoeften van een kind met TOS en deze worden zo goed mogelijk gerealiseerd in school.

- Websites met specifieke informatie over TOS zijn bekend, zoals keuzehulponderwijs.nl/TOS, AllesoverTOS.nl.
- Er is toegang tot onafhankelijke sites over TOS en onderwijs buiten die van Auris, Kentalis, NSDSK, etc.
- Er is informatie over TOS in andere talen beschikbaar.

Volgens ouders:

“Nou die [samenwerking tussen zorgorganisaties, red.] was er gewoon niet, in mijn ogen, en dat is heel zonde.”

“Nou eigenlijk had het voor mij al geholpen als ik een lijstje had gehad met datums. Dat ik wist: op dat moment is er een tussenevaluatie en op die datum nemen wij een besluit of hij blijft of niet en op die datum weet je dat hij naar de basisschool gaat. Ik miste een stukje duidelijkheid in het geheel.”

“Het voelt wel alsof je je als ouder tegen een hele club mensen moet tegen verdedigen, waarom je bepaalde dingen vindt. Ik ben een ouder, ik ben geen kindertherapeut of leerkracht. Dus het zou fijn zijn als iemand onafhankelijk wordt betrokken. Misschien bestaat dat en heb ik dat helemaal gemist in het proces, maar dat was er dus niet.”

Conclusie ouderinterviews

Op basis van de polls en interviews met ouders zijn middels kwalitatieve analyse gefilterd op de knelpunten, wensen/behoefte en goede voorbeelden t.a.v. het transitieproces. Per ouder is er daarnaast een samenvatting van geschreven die voor is gelegd aan de desbetreffende ouders ter controle. Elke stap in het analyseproces is door minstens twee onderzoekers uitgevoerd en gecontroleerd.

Uit de ouderinterviews blijkt dat ouders op een aantal punten tevreden zijn over de transitie van de behandelgroep naar de basisschool. Vooral de begeleiding vanuit de behandelgroep stellen de ouders zeer op prijs. Ouders vinden het erg prettig als er voor een geleidelijke overgang van de behandelgroep naar de basisschool gezorgd kan worden. Dit zou ook het volgende knelpunt kunnen oplossen: ouders zien vaak dat het kind erg moet wennen in een grote klas met veel kinderen. Door middel van een geleidelijke overgang kan het kind beter aarden.

Een soepele overgang ontstaat ook volgens ouders ook als er goed wordt gecommuniceerd tussen alle betrokken partijen. Vaak gaat dit goed, maar soms worden gegevens niet goed uitgewisseld. Helaas is het door de privacywetgeving niet mogelijk om zonder toestemming gegevens uit te wisselen. Ouders moeten zich er dus van bewust zijn dat ze altijd toestemming moeten geven aan instanties om gegevens te mogen uitwisselen.

Eenmaal gestart op school merken ouders dat de informatievoorziening in het onderwijs anders verloopt dan op de behandelgroep. Waar er in de behandelgroep regelmatig contact was over het verloop van de dag, is daar op school niet altijd tijd en ruimte voor. Een oplossing is dat de

verwachtingen van ouders wat betreft de informatievoorziening worden gemanaged voorafgaand aan de start van het onderwijs.

Verder merken ouders tijdens de overgang en na de start op school dat er niet altijd voldoende kennis is over TOS op de scholen. Dit komt overeen met de literatuur (Thordadottir et al., 2011). Er zijn al veel initiatieven om meer bekendheid over TOS onder leerkrachten te brengen, zoals cursussen, boeken en sites. Toch ligt hier ook een taak weggelegd voor het werkveld om meer expertise over TOS in de scholen te brengen.

2. Enquête zorgprofessionals

Respondenten enquête zorgprofessionals

In mei, juni en juli 2022 is er een online enquête uitgezet onder de zorgprofessionals van de ZG-organisaties Adelante, Auris, Kentalis, Libra, NSDSK en Pento. In totaal hebben 93 zorgprofessionals de enquête volledig ingevuld: 37% werkt bij Kentalis, 21% bij de NSDSK, 16% bij Adelante, 13% bij Auris, 8% bij Pento en 5% bij Libra. Onder de respondenten waren:

- 43 gedragswetenschappers (37%)
- 25 logopedisten (22%)
- 35 pedagogisch behandelaren (30%)

Daarnaast hebben 13 respondenten (ook) andere functies genoemd, zoals behandelcoördinator of AB'er.

Gemiddeld hebben de respondenten 10 jaar werkervaring. 44% van de professionals staat 3 dagen voor de groep. 25% staat 2 dagen voor de groep en 30% staat 1 dag voor de groep. Van degenen die 1 dag voor de groep staan, zijn er ook een aantal gedragswetenschappers. Zij staan officieel niet voor de groep, maar zijn hier wel nauw bij betrokken. Negen professionals waren het afgelopen jaar niet betrokken bij de overdracht van de behandelgroep naar school.

Methode enquête zorgprofessionals

Er is uitgevraagd op welke manier zorgprofessionals ouders voorbereiden op de naderende transitie en hoe die voorbereiding verloopt. Er is gevraagd in hoeverre er contact is met de school en hoe de kwaliteit van dat contact is. Ook wordt uitgevraagd welke goede praktijken en knelpunten er zijn wat betreft het aanvragen van het arrangement.

De opgestelde vragen zijn gebaseerd op de ouderinterviews en vooraf vastgestelde onderwerpen die de onderzoekers wilden uitvragen. In Bijlage B is de enquête weergegeven. Er is gebruik gemaakt van stellingen, waarbij professionals met een range van 0 (volledig oneens) tot 10 (volledig eens) aan kunnen geven in hoeverre ze eens of oneens zijn met de stelling. Daarnaast waren er vragen waar professionals mogelijke antwoorden konden aanvinken. Tot slot waren er open vragen die professionals hebben beantwoord.

Resultaten enquête zorgprofessionals

Gegeven informatie tijdens de oudergesprekken

De professionals die betrokken zijn bij de overdrachtsgesprekken, geven aan dat het per kind verschilt hoe vaak er een gesprek met ouders is over de stap naar onderwijs. Dit is afhankelijk van de hulpvraag en hoe complex de ontwikkeling is. Vaak wordt deze overstap genoemd tijdens de intake, maar wordt rond 3;6 jaar advies gegeven over de onderwijsmogelijkheden. Tijdens het adviesgesprek komen de volgende onderwerpen ter sprake: de ontwikkelingen van het kind zelf, mogelijke onderwijsvormen, wat het advies is vanuit behandelgroep en wat de procedures zijn. Dit vindt plaats in gesprek met ouders, dus er wordt niet alleen informatie aan ouders gegeven. Het gesprek is opgebouwd volgens een structuur: ouders krijgen eerst algemene informatie aangeboden en daarna volgt een specifiek advies.

59% van de respondenten verwijst naar websites, vooral naar websites van specifieke scholen. Eén respondent noemt de websites van Siméa en keuzehulponderwijs.

Informatiebrochures en -bijeenkomsten

75% van de respondenten geeft aan dat er geen informatiebrochure op locatie aanwezig is. Van deze respondenten geeft 87,5% aan dat wel behoefte is aan zo'n brochure. 72% geeft aan dat er geen informatiebijeenkomsten wordt georganiseerd. Van deze groep geeft slechts 23% aan dat er behoefte is aan zo'n bijeenkomst. Respondenten noemen de volgende onderwerpen die in zo'n brochure kunnen staan/die besproken kunnen worden tijdens een informatiebijeenkomst:

- Welke verschillende soorten onderwijs en arrangementen zijn er?
- Welke stappen moeten ouders zetten? Welke vragen moeten ze stellen?
- Welke partijen zijn betrokken bij de overdracht naar school?
- Welke praktische informatie (schooltijden, groepsgrootte, vervoer) is beschikbaar?
- Welke ervaringsverhalen hebben andere ouders?

Respondenten willen het liefst aparte folders voor verschillende types onderwijs én verschillende regio's.

Informatieoverdracht naar school

31% van de respondenten geeft aan dat er een gesprek met ouders en onderwijsprofessionals plaatsvindt. 17% zegt dat er een gesprek is met onderwijsprofessionals zonder ouders en 16% zegt dat er een gesprek is met ouders zonder onderwijsprofessionals. In 26% van de gevallen vindt de overdracht schriftelijk plaats. Vaak is er vanuit de behandelgroep één vast contactpersoon voor de school. Dit is meestal de teamleider of de behandelcoördinator.

Wat gaat goed in de informatieoverdracht?

De volgende zaken gaan volgens meer dan de helft van de respondenten goed:

- Oriënterend gesprek met ouders (85%)
- Aanvragen van het arrangement (81%)
- Overdracht van het dossier naar school (66%)
- Overdracht van adviezen naar school (59%)
- Aanmelding en plaatsing op school (59%)

Verder geven de respondenten in een open vraag de volgende positieve punten van de overdracht aan:

- Warme overdracht
- Korte lijnen
- Transparantie, openheid
- Samenwerking
- Triade van school/ouders/groep
- Snelle/soepele doorstroming
- Wenperiodes/combiplaatsing
- Bekendheid met TOS
- Observaties meerwaarde
- Aansluiten multidisciplinair overleg

De volgende zaken gaan volgens minder dan de helft van de respondenten goed:

- Oriënteren van ouders op mogelijke scholen (49,5%)
- Oriënterend gesprek van ouders op school (44%)
- Kennismakingsbezoek op school (41%)
- Het doorlopen van het protocol voor overdracht (16%)

Wat gaat er minder goed in de informatieoverdracht?

In een open vraag geven de respondenten de volgende knelpunten aan in de overdracht:

- Weinig contact/samenwerking met school.
- Vooroordelen vanuit onderwijsprofessionals over het kind met TOS.
- Niet open staan voor advies.
- Informatie wordt niet gevraagd/gegeven door verschillende betrokkenen.
- Onduidelijkheid over plaatsbaarheid op school.
- Te veel wachttijden.
- Te veel betrokken partijen.
- Onbekendheid met TOS.
- Arrangementsaanvraag moeizaam.
- Geen wenoctend.
- Geen live contact.

Respondenten geven de volgende punten aan die beter kunnen in de transitie:

- (Verplichte) warme overdracht.
- Kortere wachtlijsten.
- Terugkoppeling of de plaatsing juist is.
- Afstemming met de nieuwe logopedist.
- Visuele en meertalige informatie voor ouders.
- Combinatieplaatsing.
- Meer kennis over TOS op scholen.
- Meer initiatief bij scholen en het Samenwerkingsverband.
- Makkelijkere route naar SBO of andere clusterscholen.
- Protocol voor stappen in transitie.

Protocol met stappen die nodig zijn in de transitie

76% van de respondenten geeft aan dat er geen protocol is waarin beschreven staat welke stappen gezet moeten worden in de transitie. Van deze groep heeft 51% wel behoefte aan zo'n protocol. Eén respondent geeft duidelijk aan dat ze de overdracht niet te veel volgens protocol wil hebben want "het blijft maatwerk". Van de respondenten die behoefte hebben aan een protocol, willen het liefst dat een protocol op maat wordt gemaakt per regio. Het protocol moet volgens de respondenten aan de volgende punten voldoen:

- Wie welke verantwoordelijkheid heeft in de overdracht.
- Welke stappen ouders moeten ondernemen.
- Welke informatie gedeeld moet worden met school en met ouders.
- Wat de route is naar SBO of andere clusterscholen.
- Wat de tijdslijn is van de transitie.
- Wat de randvoorwaarden zijn voor start op basisschool.

Arrangement aanvragen

Een arrangement wordt volgens de zorgprofessionals bij 77% van de kinderen door de behandelgroep aangevraagd. Soms doen de school (5%) of de ouders (10%) dat. Het wisselt soms per kind (8,5%). Er zijn wisselende ervaringen met het aanvragen van het arrangement.

Positieve ervaringen zijn:

- Een vast contactpersoon is prettig, evenals dat iemand meekijkt op de groep.
- Samenwerking tussen de zorg- en onderwijsorganisatie is belangrijk.
- Een overleg over de procedure van de arrangementsaanvraag met de onderwijsorganisatie die dit beoordeelt, is prettig.

Negatieve ervaringen zijn:

- Geen uniformiteit in de toekenning van een arrangement bij een van de onderwijsorganisaties.
- De wachttijden zijn erg lang.
- Vooraf reserveren van een plek bij de Commissie van Onderzoek (CvO) door zorgprofessionals om wachtlijsten te omzeilen. Maar als een kind zich verder ontwikkelt, dan moet de plek soms ook weer geannuleerd worden.
- Overlappende of te veel verslagen.
- Onduidelijkheid van CvO in de onderbouwing van de beslissing.
- Ondersteuning is niet altijd beschikbaar, terwijl ouders behoefte hebben aan (veel) ondersteuning.

Contact na start op school:

In sommige gevallen is er nog contact met de ouders of met school nadat het kind is gestart met het onderwijs. Dit wisselt per kind en is afhankelijk van de behoefte van ouders. De mogelijke onderwerpen die tijdens dit gesprek aan bod kunnen komen, zijn specifieke vragen over het kind, opvallend gedrag van het kind of een overdracht na de start op school.

Conclusie enquête zorgprofessionals

In deze conclusie worden een paar punten uit de enquête toegelicht. Zorgprofessionals noemen in de enquête dat ze altijd in gesprek gaan met ouders over de overgang naar het onderwijs. Over het algemeen vinden ze dat dit gesprek goed gaat. Dit komt overeen met de ervaringen van de ouders die zijn geïnterviewd.

Zorgprofessionals geven mondeling informatie, maar niet altijd in de vorm van een informatiebrochure. Weinig professionals hebben behoefte aan zo'n brochure, terwijl die behoefte er wel ligt vanuit ouders.

Professionals van de behandelgroep noemen als negatieve ervaring de lange wachttijden voordat kinderen speciaal onderwijs (voorheen cluster 2) terecht kunnen komen. Door de lange wachtlijsten voor de bespreking bij het CvO kan er pas laat een beslissing gemaakt worden over de onderwijsbehoefte van het kind of ondersteuningsbehoefte van de school. Dit zorgt voor onduidelijkheid tijdens het transitieproces. Helaas is hier geen directe oplossing voor te vinden. Ook vinden de professionals het niet altijd duidelijk wat er gedaan moet worden bij het aanvragen van een arrangement. De aanvraag is verschillend bij de CvO's. Sommige professionals hebben behoefte aan een stappenplan wat er wanneer geregeld moet worden.

Als het kind is aangemeld op school, dan vindt een overdracht plaats. Dit is vaak niet een warme overdracht, en ouders zijn er niet altijd bij betrokken. Professionals zijn van mening dat een warme overdracht in de aanwezigheid van ouders kan helpen om de overgang gestroomlijnder te laten verlopen. Ouders die zijn geïnterviewd onderschrijven deze mening.

Tenslotte ervaren professionals dat scholen soms te weinig kennis hebben over TOS. Dit komt overeen met de ervaringen van ouders en uit onderzoek (o.a. Thordadottir et al., 2011).

3. Enquête regulier onderwijs

Respondenten enquête onderwijsprofessionals

In juni en juli 2022 is er een online enquête uitgezet onder onderwijsprofessionals. Zij moeten in de afgelopen vijf jaar minstens eenmaal ervaring hebben met een kind dat afkomstig is van een TOS-behandelgroep, en de functie hebben van Leerkracht, IB'er en/of directeur. De uiteindelijke steekproef bestond uit 51 respondenten, verdeeld over veertien leerkracht in groep 1-2, 39 IB'ers en 4 directeuren.

Gemiddeld hebben ze 20 jaar werkervaring (range 1 tot 43 jaar). Leerkrachten staan gemiddeld 3,5 dag voor de klas (range 1 tot 5). De steekproef lijkt dus een goede representatie van professionals te zijn, met variatie in jaren werkervaring, met dagen voor de klas en met functie op school. De afgelopen vijf jaar zijn gemiddeld vier kinderen met TOS aangemeld op de school van de respondenten. De leerlingenpopulatie op de scholen is gevarieerd: er zijn leerlingen met gedragsproblemen en –stoornissen, leerlingen met een lage sociaaleconomische achtergrond en meertalige leerlingen.

Methode enquête regulier onderwijs

Er is nagevraagd in hoeverre het verlenen van onderwijs en ondersteuning voor de leerling met TOS goed gaat en op welke punten er nog verbeteringen liggen. Ook wordt uitgevraagd welke goede praktijken en knelpunten er zijn wat betreft het aanvragen van het arrangement. Daarnaast is er gevraagd naar de ervaringen met het opstellen van een OPP.

De vragen van de enquête zijn gebaseerd op de ouderinterviews en op vooraf vastgestelde onderwerpen die de onderzoekers wilden uitvragen. In bijlage C staat de enquête voor regulier onderwijs weergegeven.

Er is gebruik gemaakt van stellingen, waarbij professionals met een range van 0 (volledig oneens) tot 10 (volledig eens) aan kunnen geven in hoeverre ze eens zijn met de stelling. Daarnaast waren er vragen waar professionals mogelijke antwoorden konden aanvinken. Tot slot waren er open en achtergrondvragen die professionals hebben beantwoord.

Resultaten enquête regulier onderwijs

De respondenten horen het vaakst van de *ouders* dat de leerling TOS heeft (35,5%). Ze horen het ook wel vanuit de behandelgroep (18%) of de trajectbegeleider of ambulante begeleider (AB'er, 18%).

Welke informatie wordt gebruikt voor het vormgeven van het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS?

Er worden verschillende informatiebronnen gebruikt om te bepalen hoe het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS wordt vormgegeven. Dit zijn vaak ouders en de behandelgroep. De respondenten geven gemiddeld een 6 op de stelling dat ze vanuit school weten welke informatie ze nodig hebben om te bepalen hoe ze een leerling het beste kunnen ondersteunen (6 uit 10). Ze geven gemiddeld een 7 op de stelling dat ze weten hoe ze een arrangement moeten aanvragen (7 uit 10). Er is een grote spreiding in de gegeven antwoorden. Zo zijn er respondenten die hier een minimale score 0 geven, maar ook respondenten die hier een maximale score 10 geven. De IB'er heeft het meeste contact met de professionals van de behandelgroep (60%). Het verschilt vaak per aanmelding hoe ver van tevoren dit contact is. Dit is ook afhankelijk van wat ouders delen met school, en wat voor toestemming ouders geven of de behandelgroep en school onderling gegevens mogen uitwisselen.

Wat gaat goed in de overgang van een kind met TOS van de behandelgroep naar uw school?

De volgende zaken gaan volgens meer dan de helft van de respondenten goed:

- Het aanvragen van een arrangement (71%)
- Het verwerken van de dossiergegevens (65%)
- Korte lijn tussen school en behandelgroep (59%)
- Korte lijn tussen school en de AB'er (67%)
- Korte lijn tussen school en ouders (92%)
- Korte lijn tussen school en logopedist (59%)
- Afstemming over de verwachtingen (63%)

De volgende zaken gaan volgens minder dan de helft van de respondenten goed:

- Taalexpertise aanwezig op school (16%)
- Mogelijkheden om expertise in huis te halen (35%)
- Opstellen van OPP² (49%)
- Evaluatie van OPP (39%)

Wat zou er beter kunnen in en rondom de transitie?

Leerkrachten voelen zich niet altijd toegerust om leerlingen met TOS te kunnen helpen (gemiddeld 5,5 uit 10). Dat ligt aan verschillende punten. De punten die verbeterd kunnen worden, zijn onderverdeeld op verschillende kenmerken: De volgende items kunnen volgens de respondenten beter in de transitie:

Leerkrachtkenmerken:

- Leerkracht laten meekijken hoe het op de behandelgroep gaat.

Ondersteuningsaanbod:

- Eerder een OPP opstellen of een observatie in de klas houden.
- Van de AB'er concretere adviezen krijgen hoe de leerkracht leerlingen kan begeleiden in de klas.
- Meer begeleiding van het kind door zowel de leerkracht als de AB'er.
- Logopedie regelen voordat de behandelgroep wordt afgesloten.
- Wachtijden voor het speciaal onderwijs en/of aanvragen van ondersteuning verkorten.

Informatie en terugkoppeling:

- Meer kennis bij zorgprofessionals over het verwachte niveau op de basisschool.
- Terugkoppeling naar de behandelgroep over hoe het gaat na de start op school.
- Beter beeld in het regulier onderwijs waar hulp te halen is voor leerlingen die specialistische aandacht nodig hebben.

Contact:

- Intensiever contact met ouders.
- Een meer geleidelijke overgang voor het kind.
- Toelichting op verslagen vanuit de behandelgroep in een warme overdracht.
- Ouders laten inzien dat een goede overdracht en communicatie belangrijk is.

Om dit te bereiken is het volgende nodig volgens de respondenten:

- Wederzijdse observaties tussen behandelgroep en school.
- Een vast aanspreekpunt vanuit speciaal onderwijs (voorheen cluster 2).
- Een duidelijk stappenplan.

² Wordt op sommige scholen Individueel Jaarplan (IJP) genoemd

- Korte lijnen en kennis van elkaars werkwijzen.

Betrekt u ouders bij het opstellen van een OPP?

In 41% van de gevallen worden ouders *niet* betrokken bij het opstellen van het OPP.

Volgens de respondenten staat in het OPP de volgende informatie:

- Voorgeschiedenis
- Onderwijsbehoeften
- Belemmerende en bevorderende factoren
- Informatie uit de overdracht

Voor de start op school is er in 74,5% van de gevallen altijd een gesprek met ouders en de betrokken professionals. In 22% van de gevallen gebeurt dit als er behoefte aan is.

Heeft u vertrouwen in ondersteuning die geboden wordt/gaat worden vanuit trajectbegeleider/AB?

Veel respondenten (74,1%) geven aan vertrouwen te hebben dat er goede ondersteuning geboden wordt/gaat worden vanuit de trajectbegeleiding/AB'er. Als redenen noemen ze bijvoorbeeld:

- Doelen worden samen opgesteld.
- Er is veelvuldig overleg en afstemming.
- Er is veel expertise bij de persoon of organisatie die ondersteuning biedt.

De respondenten die aangeven geen vertrouwen te hebben (18,5%) geven redenen als:

- Er geen beschikbare AB'er is.
- Regelgeving zorgt dat veel dingen niet mogelijk zijn.
- Werkwijze elke keer anders is.
- Advies en consultatie ontoereikend voelt.

Wat doet school om de mondelinge taalontwikkeling van leerlingen met een taalprobleem/taalachterstand in het algemeen te stimuleren?

Meerdere respondenten noemen:

- Taalrijke omgeving creëren
- Visualiseren
- Veel nadruk op woordenschat
- Preteaching
- Extra instructie en herhaling
- Interactief voorlezen
- Inzetten op (lees)motivatie

Een aantal respondenten noemt:

- Logo3000 als methode om de woordenschat te vergroten
- VVE-begeleiding/methode inzetten
- VoorleesExpress inschakelen/stimuleren
- Een taalspecialist op school

Conclusie enquête regulier onderwijs

In deze conclusie worden paar punten uit de enquête uitgelicht. Professionals uit het regulier onderwijs weten niet altijd welke informatie ze nodig hebben om te bepalen hoe ze het kind het beste kunnen begeleiden tijdens de transitie. Dit kan veroorzaakt worden door onvoldoende kennis over TOS. Ook zorgprofessionals en ouders zien dat er niet altijd voldoende kennis over TOS beschikbaar is. Verder wordt dit in de literatuur bevestigd (o.a. Thordadottir et al., 2011). Meer kennis over TOS kan leiden tot een grotere handelingsbekwaamheid onder onderwijsprofessionals in het regulier onderwijs.

De enquête voor regulier onderwijs laat vergelijkbare resultaten zien als die van de enquête voor zorgprofessionals en de interviews met ouders. De wens is om de wachttijden voor het aanvragen van ondersteuning te verkorten. Ook wordt de meerwaarde van een geleidelijke overgang aangegeven, waardoor het kind zowel een paar dagen op de behandelgroep kan blijven als kan starten op school. Verder is een warme overdracht belangrijk, maar dit gebeurt nog niet altijd. Een aanbeveling is om standaard een warme overdracht te organiseren.

Tenslotte is de informatieoverdracht tijdens de transitie afhankelijk van wat ouders delen en welke toestemming ouders geven over het uitwisselen van informatie tussen de behandelgroep en school. Hierbij moet er rekening gehouden worden met de privacy-wetgeving: de behandelgroep en school kunnen niet zonder toestemming van ouders persoonlijke informatie uitwisselen. Ouders moeten goed geïnformeerd worden wat de meerwaarde van het geven van deze toestemming is. Ook ouders die de Nederlandse taal minder goed spreken, zouden hiervan op de hoogte gebracht moeten worden.

4. Enquête speciaal onderwijs

Respondenten enquête speciaal onderwijs

In juni en juli 2022 is er een online enquête uitgezet onder onderwijsprofessionals in het speciaal onderwijs. Zij moeten in de afgelopen vijf jaar minstens eenmaal ervaring hebben met een kind dat afkomstig is van een TOS-behandelgroep, en de functie hebben van leerkracht, logopedist, IB'er, gedragswetenschapper en/of trajectbegeleider.

De uiteindelijke steekproef bestond uit 31 respondenten, verdeeld over 12 leerkrachten, 9 logopedisten, 6 IB'ers, 5 gedragswetenschappers en 1 trajectbegeleider. Ongeveer de helft van de respondenten werkt bij Auris (54,8%). De andere helft werkt bij Vitus Zuid (25,8%), Kentalis (16,1%) of VierTaal (3,2%).

Gemiddeld had de groep 14,5 jaar werkervaring in het onderwijs (range 1 tot 35 jaar). De leerkrachten staan gemiddeld 3 dagen voor de klas. De respondenten werken op scholen met diverse leerling-populaties op het gebied van ernst van problemen en de sociaal-economische en culturele achtergronden van leerlingen.

Van de respondenten geven er slechts 7 (22%) aan betrokken te zijn bij het aanmeldproces voor een nieuwe leerling. Dat doen zij vanuit hun rol als IB'er, trajectbegeleider, logopedist of gedragswetenschapper van de CvO. Leerkrachten zijn doorgaans niet betrokken bij het proces van aanmelden en geven aan dat dit doorgaans gedaan wordt door de IB'er, de gedragswetenschapper of orthopedagoog, of de teamleider of adjunctdirecteur van de school (en bij de CvO).

Methode enquête speciaal onderwijs

In de enquête is gevraagd naar welke informatie de professionals gebruiken om het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS vorm te geven. Ook is nagevraagd in hoeverre het verlenen van onderwijs en ondersteuning goed gaat en op welke punten er nog verbeteringen liggen. Ook wordt uitgevraagd welke goede praktijken en knelpunten er zijn wat betreft het aanvragen van een arrangement. Daarnaast is er gevraagd naar de ervaringen bij het opstellen van een OPP. Tenslotte wordt uitgevraagd of er na de start op school nog contact is met de behandelgroep over het kind met TOS.

De opgestelde vragen zijn gebaseerd op de ouderinterviews en vooraf vastgestelde onderwerpen die de onderzoekers wilden uitvragen. In bijlage D is de enquête voor speciaal onderwijs (voorheen cluster 2) weergegeven.

Er is gebruik gemaakt van stellingen, waarbij professionals met een range van 0 (volledig oneens) tot 10 (volledig eens) aan kunnen geven in hoeverre ze eens zijn met de stelling. Daarnaast waren er vragen waar professionals mogelijke antwoorden konden aanvinken. Tot slot waren er open vragen die professionals hebben beantwoord.

Resultaten enquête speciaal onderwijs

Welke informatie wordt gebruikt voor het vormgeven van het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS?

Bij de aanmelding van een leerling worden er verschillende informatiebronnen gebruikt om te bepalen hoe het onderwijs en de ondersteuning van de leerling met TOS moet worden vormgegeven. De bronnen kunnen de ouders zijn, het Audiologisch Centrum en de behandelgroep. De overdracht vanuit de behandelgroep wordt soms schriftelijk gedaan, maar vaak is er sprake van een mondelinge overdracht. Hierbij zijn de logopedische verslagen van belang.

Meer dan de helft van de respondenten geeft ook een gesprek met ouders, behandelgroep en school aan als bron van informatie (17x). Er wordt zelden informatie van de website van Siméa gebruikt (2x).

De meeste respondenten geven aan dat het vormgegeven van het onderwijs en de ondersteuning meestal op dezelfde bronnen wordt gebaseerd (77,5%). De overige 22,5% geeft aan dat de bronnen verschillen per leerling.

Als een kind vanuit de behandelgroep instroomt in het speciaal onderwijs (voorheen cluster 2), wordt de informatie van de behandelgroep verwerkt door het aanmeldpunt, de trajectbegeleider en de CvO in de aanvraag voor plaatsing in het speciaal onderwijs. Als een kind op school geplaatst wordt, wordt deze informatie vaak door de IB-er, logopedist en leerkracht van de school verwerkt. De meeste respondenten vanuit het speciaal onderwijs geven aan het eens te zijn met de stelling dat school weet welke informatie nodig is om te bepalen hoe het onderwijs en ondersteuning het beste kunnen worden vormgegeven (8 met meeste scores tussen 7 en 10).

Wat gaat goed in de overgang van een kind met TOS van de behandelgroep naar uw school?

De volgende zaken gaan volgens meer dan de helft van de respondenten goed:

- Het verwerken van de dossiergegevens van de leerling met TOS (71%)
- Korte lijnen tussen ouders en school (68%)
- Opstellen van het OPP (55%)
- Opstellen van een eerste Plan van Aanpak (52%)

De volgende zaken gaan volgens minder dan de helft van de respondenten goed:

- Korte lijntjes tussen school en logopedist (45%)
- Korte lijntjes tussen school en behandelgroep (39%)
- Afstemming verwachtingen ouders, school, begeleiding, logopedist (36%)
- Aanvragen ondersteuningsarrangement leerling met TOS (36%)
- Evaluatie van het OPP (32%)

Wat zou er beter kunnen in de transitie van een kind met TOS van een behandelgroep naar uw school?

Uit de reacties op deze open vraag komen de volgende verbeterpunten naar voren:

- Beter verwachtingsmanagement ouders t.a.v. school.
- Betere inschatting vanuit de behandelgroep over mogelijkheden/eisen in schoolse setting.
- Korte lijnen en persoonlijk contact tussen alle betrokkenen rondom een kind.
- Contact tussen behandelgroep en school vóórdat een kind start.
- Meer aandacht voor aankomende leerlingen en vragen van ouders.
- Actuele, uitgebreidere testcores en/of informatie over diagnose.
- Meer eenduidigheid in de informatieoverdracht van de behandelgroep naar school.
- Snellere, eenduidigere afhandeling van het aanvragen van eventuele ondersteuning of onderwijsarrangementen.

Om deze punten te bewerkstelligen is het volgende nodig:

- Meer tijd voor het transitieproces (wordt het meest genoemd).
- Intern schoolbeleid aanpassen.
- Richtlijnen voor dossieropbouw opstellen.
- Verslagen vanuit behandelgroep naar school sturen.
- Afstemming in visie tussen zorg- en onderwijsorganisaties realiseren.
- Kennisnemen van elkaars setting (behandelgroep en school) en informatie uitwisselen.
- Toestemming van ouders krijgen voor uitwisselen van informatie.
- Korte lijnen realiseren tussen de behandelgroep, school, ouders en eventuele extra hulp.
- Bij twijfel plaatsing is observatie mogelijk vanuit het speciaal onderwijs en is er multidisciplinair overleg met de ontvangende school ene optie.
- Plannen van een gesprek voor elke leerling binnen enkele weken voor of na de transitie.
- Eerlijke overdracht tussen alle partijen – waarin ouders ook weten wat er besproken is.

- Uitspreken van verwachtingen van alle betrokken partijen.
- Overnemen behandeldoelen in logopedische behandeling, waardoor er minder tijdverlies is.
- Overeenstemming in het gezamenlijk doel, waardoor er efficiënt gewerkt kan worden.
- Wenochtenden mogelijk maken op school.
- Heldere besluitvorming realiseren vanuit CvO.

Wat werkt goed in het transitieproces? (elementen of goede voorbeelden)

Professionals hebben in open vragen elementen uit de overgang of goede voorbeelden genoemd. Hieruit komen de volgende punten naar voren:

- Een zorgvuldige, uitgebreide papieren overdracht (logopedische gegevens, IQ-gegevens, gegevens over de thuissituatie).
- Een vaste dossieropbouw.
- Een gesprek met alle betrokkenen voor een warme overdracht (22% doet dit altijd/ 41% doet dit indien nodig, 32% doet dit nooit).
- Korte lijnen realiseren, waarin betrokkenen elkaar op de hoogte houden en zo nodig een gesprek plannen.
- Een duidelijke contactpersoon vanuit de behandelgroep aanwijzen.
- Een observatie vanuit school op de behandelgroep en een rondleiding met ouders en behandelgroep op school organiseren.

Hoe verloopt het contact tussen behandelgroep en speciaal onderwijs?

Er is meestal mondeling contact tussen de behandelgroep en het speciaal onderwijs (SO). Dit contact is meestal met de leerkracht (18x) of de IB'er/RT'er (19x). Regelmatig is er ook contact met de logopedist (10x) en heel soms met de trajectbegeleider, teamleider of gedragswetenschapper. Soms is er alleen een papieren overdracht van het dossier van een kind.

Ongeveer de helft (48,5%) van de respondenten geeft aan een gesprek met de zorgprofessional van de behandelgroep te hebben over de overdracht. Dit gesprek vindt soms voor plaatsing van het kind plaats, maar het komt vaker voor dat dit gesprek pas plaatsvindt nadat de leerling is gestart op school. De reden hiervoor is dat een kind pas geplaatst kan worden nadat er een arrangement is toegekend. Verder is het een uitdaging om een moment te prikken waarop alle betrokkenen kunnen aansluiten.

De respondentengroep heeft met alle verschillende zorg- en onderwijsorganisaties te maken gehad. Respondenten geven aan dat zorgorganisaties verschillen in het stappenplan voor de transitie, de verslaglegging en of er een persoonlijke overdracht plaatsvindt. Dit hangt soms ook af van de nabijheid: als de behandelgroep en het onderwijs onder één dak is, is een warme overdracht makkelijker dan op verschillende locaties. Het initiatief voor de overdracht ligt bij sommige organisaties bij de behandelgroep, bij andere organisaties ligt dit bij school. En soms is er een vaste contactpersoon, bij anderen niet.

Daarnaast wordt beschreven dat de werkwijze van het aanvragen of toekennen van arrangementen, en de structuur van de Commissie voor Leerlingenzorg/Commissie van Onderzoek van onderwijsorganisaties verschilt. Er zijn ook verschillen in de informatieverstrekking over een kind (bijvoorbeeld hoe het OPP moet worden opgesteld).

Respondenten geven over het algemeen aan dat het in contact komen met de juiste persoon van de behandelgroep over het algemeen goed verloopt. Contactgegevens worden doorgegeven bij de aanvraag van een arrangement of staan in het handelingsplan of overdrachtsformulier.

Als een leerling eenmaal gestart is op school, heeft 52% nog wel eens contact met de behandelgroep. Dit gaat bijvoorbeeld over de thuissituatie, een eerder onderzoek of ervaringen met

opvallend gedrag op de behandelgroep. Ook kan er contact zijn om een terugkoppeling te geven van hoe de start was en hoe het met de leerling gaat. Behandelaars willen soms weten of de plaatsing juist was. Logopedisten in het speciaal onderwijs hebben soms contact met logopedisten van de behandelgroep.

Hoe wordt het OPP opgesteld bij de start van een leerling met TOS op school?

Van de 31 respondenten geven 16 respondenten aan zelf een OPP op te stellen, zonder informatie van ouders. Eén respondent geeft aan geen OPP op te stellen op school.

11 respondenten stellen het plan samen met ouders op. Vaak vindt het gesprek hierover plaats nadat een leerling is gestart.

Als het OPP samen met ouders wordt opgesteld dan neemt school informatie mee over:

- De anamnese van de ontwikkeling van het kind en de thuis- en gezinssituatie.
- De omgang met TOS buiten school.
- De voorgeschiedenis van ouders en hun visie op de schoolloopbaan van hun kind.
- Verwachtingen en wensen van ouders t.a.v. het speciaal onderwijs .
- De problemen van ouders in de communicatie met hun kind.
- De hulpvraag van ouders en welke doelen zij beogen.
- Hoe ouders de belemmerende en bevorderende factoren bij hun kind zien.
- Alle belangrijke aspecten voor de ontwikkeling van de leerling.
- Mogelijkheden van ouders om een bijdrage te leveren in het werken aan de doelen.

Conclusies op basis van enquête speciaal onderwijsprofessionals

In deze conclusie worden paar punten uit de enquête uitgelicht. Hoewel er regelmatig een warme overdracht plaatsvindt tussen de verschillende betrokkenen, gebeurt dit niet altijd. Er ligt wel een behoefte dat dit vaker gebeurt. Speciaal onderwijsprofessionals noemen daarnaast dat het belangrijk is om in deze overdracht eerlijke informatie te verschaffen en te krijgen. Op deze manier weten ouders beter wat er besproken wordt.

Belangrijke punten die uit de enquête naar voren komen, kunnen worden samengevat onder 'meer duidelijkheid'. Speciaal onderwijsprofessionals noemen dat de zorgorganisaties verschillen in hun manier van dossieroverdracht. De wens is dat dit eenduidiger wordt. Daarnaast willen ze dat de CvO helderder is in de besluitvorming. Dit heeft eveneens te maken met de verschillende werkwijzen van de commissies. Ook willen de speciaal onderwijsprofessionals heldere informatie ontvangen over het kind. Behalve eenduidigheid in de dossieropbouw, heeft dit punt ook te maken met de mate van toestemming die ouders geven over de informatieoverdracht. Dit punt komt in de andere enquêtes eveneens naar voren. Het is daarom belangrijk dat ouders goed worden geïnformeerd wat hun toestemming voor informatieoverdracht inhoudt.

Verder komt uit de enquête voor speciaal onderwijsprofessionals naar voren dat het OPP niet altijd met ouders wordt opgesteld. Dit is wel belangrijk, omdat ouders hun kind het beste kennen. Dit zal de relatie tussen de onderwijsprofessionals en de ouders ten goede komen.

Hoewel veel punten tussen de regulier onderwijsprofessionals en speciaal onderwijsprofessionals overeenkomen, zijn er ook verschillen. Uiteraard is er op het speciaal onderwijs voor TOS meer kennis over deze problematiek, terwijl bij het regulier onderwijs er te weinig kennis is over TOS. Een uitwisseling tussen kennis zou wenselijk zijn.

Tussenrapportage Fase II

In de tweede fase van dit onderzoek hebben we bekeken hoe ouders, zorgprofessionals en onderwijsprofessionals de transitie van de behandelgroep naar onderwijs ervaren.

Over het algemeen zijn ouders op een aantal punten tevreden over *de start van de transitie*. Ze zijn blij met de manier waarop de behandelgroepen hen over het algemeen helpt. Toch zien ouders ook punten van verbetering. Zo wensen ze dat ze beter weten welke stappen er ondernomen moeten worden in de transitie. Hoewel ze vaak goed geholpen worden door de behandelgroepen, is het niet altijd duidelijk welke instanties nog meer bij de transitie betrokken zijn. Een stappenplan wie en wat de ouders wanneer moeten regelen, kan hierbij uitkomst bieden.

Zorg- en onderwijsprofessionals bevestigen eveneens de onduidelijkheid in de te nemen stappen in het transitieproces. Hoewel zorgprofessionals in het algemeen weten welke instanties betrokken zijn bij de overgang, benoemen ze het feit dat de instanties niet altijd op dezelfde manier werken. Dat zorgt voor onduidelijkheid in het plaatsingsproces. Daarnaast hebben de instanties vaak lange wachttijden voor de eventuele ondersteuningsaanvraag in gang gezet kan worden. Ook dit zorgt voor onduidelijkheid bij zowel ouders als zorgprofessionals. Het zou goed zijn om op bestuursniveau van de instellingen de wachttijsten te verkorten en de werkwijze te uniformeren, waardoor er minder onduidelijkheid zal zijn voor de betrokkenen.

Eenmaal *tijdens de transitie* wensen ouders dat de communicatie soepeler verloopt tussen alle betrokken partijen. Ook zorg- en onderwijsprofessionals zien verbeterpunten in de communicatie. Oplossingen hiervoor zijn een warme overdracht waarbij alle partijen (online) aansluiten, om zo direct in gesprek te kunnen gaan over het kind met TOS. Daarnaast speelt informatieoverdracht een rol in het verbeteren van de communicatie. Aangezien ouders volgens de privacywetgeving altijd toestemming moeten geven voor het uitwisselen van informatie rond hun kind, is het belangrijk dat ouders bewust worden gemaakt van (de gevolgen van) deze toestemmingsverlening.

Na *de start op school* moeten ouders wennen aan het verschil in informatieoverdracht. Op school is er minder ruimte voor regelmatige terugkoppeling hoe het dagelijks gaat met het kind met TOS in vergelijking tot de behandelgroep. Leerkrachten hebben over het algemeen minder tijd voor individuele terugkoppeling naar de ouders. Het is daarom goed om ouders bewust te maken van het verschil in individuele afstemming tussen de behandelgroep en school. Een ander belangrijk punt is dat er in het (reguliere) onderwijs niet altijd voldoende kennis is over TOS. Het is dus belangrijk dat er meer kennis over TOS komt in het onderwijs. Dit kan gedaan worden door op de lerarenopleiding meer aandacht te hebben voor de ontwikkelingsstoornis TOS, of werkzame leerkrachten te ondersteunen in hun informatiebehoefte door hen bij te scholen.

De resultaten van Fase II zijn samengevat in een uitgebreidere tussenrapportage. Daarnaast is er een infographic gemaakt waarin de resultaten zijn samengevat in 9 speerpunten voor een soepele transitie van behandelgroep naar school.

Infographic met speerpunten + ideeën voor verbetering (zie bijlage E)

De infographic '*Van behandelgroep naar school voor kinderen met TOS*' is ontwikkeld op basis van de knelpunten, behoeften en goede voorbeelden die in de deelonderzoeken van Fase II naar voren zijn gekomen (zie Bijlage E).

In de infographic staan 9 belangrijke stappen van het transitieproces genoemd en daarbij is weergegeven hoe deze stappen idealiter zouden verlopen.

1. Route is helder,
2. Hulp bij zoeken van school
3. Contact met andere ouders
4. Hulp bij aanmelden of aanvragen,
5. Een warme overdracht
6. Een geleidelijke overgang
7. Helder ondersteuningsplan,
8. Terugkoppeling vanuit school naar zorg en
9. Informatie voor verschillende talen/culturen.

Daarnaast bevat de infographic drie concrete ideeën voor eindproducten om de transitie te versoepelen.

1. Een schoolreis, waarin de stappen vanuit de behandelgroep naar school precies zijn weergegeven
2. Een 'checklist' met informatie over: scholen in de buurt, aanmeldpunt speciaal onderwijs (voorheen cluster 2 onderwijs) en vragen om te stellen bij oriëntatie scholen, of
3. Een 'voorbeeldvideo', waarbij wordt getoond hoe je een Ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) samen met ouders en andere betrokken professionals kan opstellen en evalueren.

De tussenrapportage en de infographic met een samenvatting van mogelijke speerpunten en concrete ideeën voor verbetering zijn de start geweest voor Fase III. In fase III van het onderzoek zijn focusgroepen gehouden met de verschillende stakeholders om een product te ontwikkelen op basis van de uitkomsten van Fase I en II.

Fase III: focusgroepen

Doel van focusgroepen

De ouderinterviews en enquêtes onder professionals (fase I en II) leverden een beeld op van de goede voorbeelden, wensen en knelpunten die er liggen in de overgang van de behandelgroep naar de basisschool. Om te onderzoeken op welke manier deze informatie ingezet kan worden om de overgang te vergemakkelijken, zijn er focusgroepen gehouden. Het doel van de focusgroepen was om de opgehaalde informatie in fase I en II bij de stakeholders te toetsen en een keuze te maken welk idee prioriteit krijgt om als eindproduct te ontwikkelen. Op 24 november en 1 december 2022 zijn er daarom 2 focusgroepen gehouden.

Participanten focusgroepen

Er is voor gekozen om in de focusgroepen alle betrokkenen bij de transitie (ouders, zorg- en onderwijsprofessionals) in één sessie te spreken, zodat verschillende ervaringen uitgewisseld kon worden. Er waren in totaal 4 ouders die meededen met de focusgroepen. Deze ouders hebben eveneens deelgenomen aan de ouderinterviews en na dit interview is aan hen gevraagd of ze ook wilden participeren in de focusgroepen. De zorg- en onderwijsprofessionals hebben meegedaan met de enquêtes. In de enquête hebben zij aangegeven dat ze wilden participeren aan de te organiseren focusgroepen. In totaal hebben 3 zorgprofessionals en 4 onderwijsprofessionals meegedaan aan de focusgroepen. De zorgprofessionals hebben de functie van logopedist of pedagogisch behandelaar (PB'er) en de onderwijsprofessionals zijn werkzaam als leerkracht of IB'er. Er was 1 onderwijsprofessional uit het reguliere onderwijs, 1 van het SBO en 2 uit speciaal onderwijs. Alle participanten kregen een vergoeding voor hun inzet in de vorm van een cadeaubon of uren.

Bij de focusgroep van 24 november 2022 zag de participantensamenstelling er als volgt uit:

- 3 ouders
- 1 zorgprofessional (logopedist bij de NSDSK)

Bij de focusgroep van 1 december 2022 zag de participantensamenstelling er als volgt uit:

- 4 ouders, waarvan 3 hebben meegedaan aan de focusgroep van 24 november
- 2 zorgprofessionals
 - Gedragswetenschapper van Auris
 - PB'er van Kentalis
- 4 onderwijsprofessionals
 - IB'er van SBO
 - IB'er uit regulier onderwijs
 - Logopedist uit speciaal onderwijs (voorheen cluster 2)
 - IB'er uit speciaal onderwijs (voorheen cluster 2)

Methode focusgroepen

De focusgroepen waren semigestructureerd. Vooraf waren er op basis van de enquêtes en ouderinterviews drie vragen geformuleerd die besproken werden met de leden van de focusgroep. Deze vragen gingen over de infographic (zie bijlage E) en tussenrapportage:

Vraag 1 - Mis jij nog iets in de route van de behandelgroep naar school?

Vraag 2 - Welke ideeën heb jij om nog uit te werken?

Vraag 3 - Welke ideeën vind jij het meest belangrijk

De tussenrapportage van de ouderinterviews en enquêtes en de infographic zijn voor aanvang van de focusgroep naar de participanten doorgestuurd, zodat ze zich konden voorbereiden. Met de

verschillende focusgroepleden is besproken welk idee voor productontwikkeling de hoogste prioriteit heeft en hoe het product ontwikkeld zou kunnen worden.

In beide focusgroepen werden bovenstaande vragen besproken. Participanten wisselden interactief ervaringen en ideeën uit. Doordat in beide focusgroepen dezelfde vragen werden behandeld en een deel van de participanten overlapt, kon er in de tweede sessie dieper ingegaan worden op de verschillende vragen. De focusgroepen vonden online plaats. Ze werden met toestemming van de participanten opgenomen. Daarnaast was er tijdens de focusgroepen een notulist aanwezig. Na afloop van de focusgroepen zijn aan de hand van de opnames de notulen aangevuld. Daarna zijn de opnames op een veilige wijze verwijderd.

Resultaten focusgroepen

Uit de focusgroepen kwam naar voren dat de participanten vonden dat de opgehaalde informatie (uit ouderinterviews en enquêtes met professionals) compleet was. Ze herkenden de knelpunten, goede voorbeelden en wensen van de verschillende stakeholders in de tussenrapportage. De infographic 'Van behandelgroep naar school voor kinderen met TOS' gaf volgens de focusgroepleden duidelijk de mogelijke knelpunten/belangrijke speerpunten in de transitie weer en gaf aanknopingspunten om met elkaar in gesprek te gaan over mogelijke oplossingen.

Uit de focusgroepen zijn de volgende drie thema's naar voren gekomen

1. *Verwachtingsmanagement bij ouders*

Uit de focusgroepen kwam duidelijk naar voren dat er in de transitie van de behandelgroep naar school veel op ouders afkomt. Allereerst moeten ouders en professionals zich bewust zijn dat de verwachtingen over naar school gaan na het stellen van een diagnose TOS vaak moeten worden bijgesteld. Dit vraagt om regelmatig overleg over welke stappen er genomen moeten worden. Ook moeten ouders er rekening mee houden dat het niet altijd mogelijk is om van te voren te bepalen waar een kind naar school kan gaan. Soms komt een kind bijvoorbeeld toch niet terecht op speciaal onderwijs (voorheen cluster 2) terwijl dit aanvankelijk wel de verwachting was.

Ouders hebben behoefte om te weten wat ze wanneer moeten regelen. Dit is afhankelijk van de mogelijke route dat het kind volgt: het kind gaat naar regulier of SBO of speciaal onderwijs. Ook zorgprofessionals willen graag weten wat er moet gebeuren in de tijd, omdat ouders hier veel vragen over hebben. Een *visueel stappenplan* zou hierbij helpend zijn, zodat ouders weten wat ze bij de transitie kunnen verwachten.

Eenmaal na de transitie moeten ouders rekening houden dat de terugkoppeling op school minder intensief is dan bij de behandelgroep. Als ouders dit van tevoren weten, dan kunnen zij hun verwachtingen meer realistisch opstellen. Hierbij blijft het wel belangrijk dat ouders weten hoe de leerkracht omgaat met hun kind met TOS. Regelmatig overleg tussen leerkracht en ouders blijft dus belangrijk.

2. *Bekendheid over TOS*

Ouders en professionals benadrukken dat er op het regulier onderwijs weinig kennis is over TOS. Er zijn verschillende initiatieven die de bekendheid over TOS kunnen vergroten. Zo wordt er gewerkt aan een professionalpagina op de website www.AllesoverTOS.nl (Deelkracht). Ook zijn er bij de verschillende ZG-organisaties cursussen of e-learnings waaraan leerkrachten kunnen deelnemen, zoals 'Ervaar TOS'. Verder zijn er boeken over TOS in de klas, zoals de boeken van Bernadette Sanders. Participanten van de focusgroep zien het liefste dat al vanaf de leerkrachtenopleidingen

voldoende aandacht aan TOS wordt geschonken. Een andere mogelijkheid is dat professionals worden geschoold, bijvoorbeeld tijdens een studiedag.

Naast de behoefte aan bekendheid over TOS bij (reguliere) onderwijsprofessionals, is er ook behoefte aan *duidelijke informatie* over TOS voor ouders en hun omgeving. Het is voor ouders helpend als ze een begrippenlijst hebben met de belangrijkste elementen in de transitie (zoals 'Samenwerkingsverband' of 'Ondersteuningsbehoefte'). Daarnaast noemen de participanten van de focusgroep dat de huidige informatievoorziening voor meertalige ouders onoverzichtelijk kan zijn. De participanten denken dat brochures over TOS en de transitie naar school in meerdere talen helpend kan zijn. Verder is het aan te bevelen om ouderbijeenkomsten te organiseren, waarin ouders ervaringen kunnen uitwisselen. Bij zo'n bijeenkomst is het van meerwaarde dat er zowel ouders aanwezig zijn die in dezelfde fase van de transitie zitten, als ouders die een fase verder zitten en tips kunnen geven. Dit draagt bij aan betere informatievoorziening en uitwisseling bij ouders.

3. *Communicatie*

Een belangrijk onderdeel van een succesvolle transitie is een goede communicatie. Het liefst zien ouders dat ze voorafgaand aan de start op school een kennismakingsgesprek hebben met de onderwijsprofessionals. Eén participant noemt dat zo'n kennismakingsgesprek voor minder stress zorgt bij de daadwerkelijke overdracht. Wat betreft de overdracht zelf, wordt de warme overdracht door alle participanten als belangrijk genoemd. Hierbij spreken ouders, zorgprofessionals en onderwijsprofessionals met elkaar over het kind met TOS en de transitie naar school. Tijdens deze overdracht kan het sterkte-zwakke profiel van het kind en de ondersteuningsbehoefte toegelicht worden. Hierbij zou een gesprekstool tijdens de overdracht ook helpend kunnen zijn. Op deze manier kunnen de specifieke aandachtspunten van het kind met TOS nog beter worden uitgelicht. De overdracht zorgt ervoor dat ouders precies weten wat school kan doen voor hun kind en school weet hoe ze het kind het beste kunnen begeleiden. Informatie uit de warme overdracht kunnen de onderwijsprofessionals verwerken in het OPP.

In het algemeen zouden participanten graag zien dat de lijnen tussen de behandelgroep en school kort zijn. Dit wil zeggen dat ze bij elkaar op bezoek kunnen gaan om meer te weten te komen over elkaars werkwijze. Ook kunnen professionals op deze manier makkelijker tips uitwisselen. Dit komt de samenwerking ten goede. Ook is het goed dat er op tijd een gesprek komt met de Ambulante Dienstverlening (AD). AD'ers kunnen meedenken in de eventuele uitstroom en kunnen bij de overdracht aanwezig zijn om de continuïteit te bewaken. Dit hangt echter af van de eventueel arrangementstoekenning en is dus niet altijd mogelijk.

Na de start op school is het belangrijk dat school en ouders in gesprek blijven over de leerprocessen van het kind. Dit kan door middel van het regelmatig evalueren van het OPP. De focusgroepleden vragen zich af of het idee van een voorbeeldvideo helpend zal zijn. Er zullen maar weinig leerkrachten zijn die die daadwerkelijk bekijken. Indien onderwijsprofessionals twijfels hebben over het leerproces van het kind, kan navraag gedaan worden bij de behandelgroep voor advies over de begeleiding. Dit is echter vaak niet mogelijk in verband met de privacywetgeving. Dit zou echter ondervangen kunnen worden door aan ouders toestemming te vragen om terug te koppelen en/of door in het OPP te ondervangen dat er een terugkoppeling kan plaatsvinden met de logopedist, behandelgroep, ouders én school.

Conclusie Focusgroepen

Op basis van de focusgroepen zijn de volgende punten in de transitie duidelijk worden:

- Er moet sprake zijn van goed verwachtingsmanagement bij ouders.

- Er moet sprake zijn van voldoende informatievoorziening richting ouders.
- Er moet sprake zijn van goede communicatie tussen de betrokkenen.

Deze punten hangen met elkaar samen: wanneer ouders voldoende informatie krijgen, zullen hun verwachtingen ook kunnen worden bijgesteld. Daarnaast zorgt een goede communicatie ook voor beter verwachttingsmanagement. De focusgroepleden waren enthousiast over de verschillende ideeën voor productontwikkeling, maar zagen het meest in het ontwikkelen van een visueel stappenplan en checklists voor ouders.

Aangezien de ontwikkeltijd van tools in het project beperkt was, is ervoor gekozen om ons te richten op één product. We hebben ervoor gekozen het idee van de Schoolreis die ouders kunnen helpen in de overgang van de behandelgroep naar de basisschool verder uit te gaan werken. Deze schoolreis moet zorgen voor beter verwachttingsmanagement en betere informatievoorziening (bijvoorbeeld door aan te geven welke stappen nodig zijn, of wie beslist) en er moet aandacht geschonken worden aan het belang van een goede communicatie door alle partijen (en de rol die ouders hierin kunnen nemen).

Fase IV: Productontwikkeling

Proces productontwikkeling

Vanuit de focusgroepen werd een insteek gekozen voor de fase van productontwikkeling: een routekaart voor ouders om ze te informeren over de verschillende opties, fases en mogelijke routes in het transitieproces. Als vorm werd gekozen voor een website, omdat dit de mogelijkheid biedt om informatie t.z.t. te updaten. Dit project liep redelijk gelijk met Deelkrachtproject Transitie DSH 0-5, en ook in dat project kwam de projectgroep na onderzoek naar de ervaren knelpunten en behoeften uit op het ontwikkelen van een routekaart voor ouders van dove en slechthorende kinderen: het Kompas naar de Klas.

Deelkracht verleende toestemming om in de productontwikkeling samen te werken, het product onder de deelkrachtpagina te hangen. Voorwaarde was om samen te werken met dezelfde webbouwer (de Indruk) en om te zorgen dat de websites eenzelfde look en feel zouden hebben. Daarnaast is ook samengewerkt met de website Keuzehulponderwijs.nl. Dit is een website met informatie over de verschillende typen onderwijs voor dove en slechthorende kinderen en kinderen met TOS. Idee was om in Kompas naar de Klas en Schoolreis voor TOS een visuele weergave te maken van de mogelijke paden/haltes op de route van behandelgroep naar school – en vanuit deze routekaarten te linken naar de informatie op keuzehulponderwijs.nl. Het project Transitie zou helpen om de informatie op Keuzehulponderwijs.nl te updaten en kloppend te krijgen. Voor TOS hadden wij eenzelfde product en samenwerking voor ogen – en daarom begonnen we bij de start van de productontwikkeling met het lezen/updaten van de teksten voor TOS. Gaandeweg bleek echter dat we toch andere uitgangspunten hadden en dat Keuzehulponderwijs.nl toch niet zo geborgd was/zou worden als we hadden gedacht. We hebben daarom besloten om de informatie voor in de routekaart zelf te ontwikkelen.

De routekaart is ontwikkeld door de projectgroep in samenwerking met professionals in Zorg en Onderwijs, en met ervaringsdeskundige ouders. Het product werd gebouwd door De Indruk.

Product: De Schoolreis van behandelgroep naar onderwijs voor kinderen met TOS

De Schoolreis is ontwikkeld om ouders duidelijke informatie te verschaffen over de transitie van de behandelgroep naar de basisschool. Ouders krijgen informatie over:

- Welke mogelijke typen onderwijs er zijn
- Welke stappen er in elke mogelijke route te nemen zijn
- Met welke instanties ze te maken kunnen krijgen
- Welke rollen deze instanties hebben of volgens welke richtlijnen ze werken
- Welke vragen ouders kunnen stellen
- Wat ouders zelf moeten regelen

Doel is om ouders hiermee handvatten te geven in de verschillende fasen van het transitieproces, zodat zij zich zekerder voelen in de transitie en de transitie soepeler verloopt.

Ouders die binnenkomen op de site zien drie mogelijke onderwijstypen met een korte uitleg. Een kind met TOS kan gaan naar:

1. Speciaal onderwijs voor TOS (voorheen cluster 2 onderwijs).
2. Regulier onderwijs (met of zonder arrangement).
3. SBO/andere speciaal onderwijs (met of zonder arrangement).

Afhankelijk van het type onderwijs zijn er verschillende routes mogelijk en per route zijn er verschillende haltes met informatie. De verschillende haltes zijn:

- De behandelgroep
- Het aanmeldpunt
- De commissie van onderzoek (CvO)
- Arrangementen
- Onderwijs (met of zonder arrangement – Regulier/Speciaal/Ander S(B)O).
- Logopedist

Bij elke halte wordt informatie over wat er bij deze halte gebeurt. Er staan links naar informatieve websites of documenten en overzichten van vragen die ouders kunnen stellen. Het product is te bezoeken via de website [Homepagina - Tos op weg naar school \(deelkracht.nl\)](#)

Binnen dit project was er beperkte ontwikkeltijd en hebben we ons gericht op Nederlandstalige ouders. Er ligt echter ook een behoefte om anderstalige ouders informatie te verschaffen. Wellicht is het mogelijk om in de toekomst de routekaart te vertalen en hierbij rekening te houden met andere culturen.

Implementatie

Het product is tijdens de afsluitende bijeenkomst van het project in oktober 2023 gedeeld met de klankbordgroep. De klankbordgroep was enorm enthousiast en zorgprofessionals wilden het product het liefst meteen inzetten in de behandelpraktijk. Het product moest echter eerst nog door Deelkracht en koepelorganisatie Siméa worden goedgekeurd.

Vanaf januari 2024 wordt de routekaart De Schoolreis wordt op verschillende manieren onder ouders verspreid:

- Het product wordt gelanceerd op 23 januari 2024 in een online Teams-meeting waar ouders, professionals zorg en onderwijs voor worden uitgenodigd.
- Het product wordt gedeeld binnen alle ZG-organisaties met het advies om in de werkwijze op te nemen wanneer de behandelgroep het product met ouders kan/wil delen. Advies is om de routekaart De Schoolreis nog niet aan het begin van het behandeltraject te geven, aangezien ouders op dat moment al veel informatie over hun kind met TOS krijgen. Het is aan de behandelgroep om te bepalen wanneer het juiste moment is.
- Het product wordt gedeeld met de landelijke koepelorganisatie Siméa, oudervereniging FOSS en de website Keuzehulponderwijs.nl zodat zij naar de Schoolreis kunnen linken.
- De routekaart wordt vindbaar gemaakt via de Deelkrachtwebsite en de website AllesoverTOS.nl
- Er wordt bekendheid gegeven aan het product middels een presentatie op het congres TOS-centraal, voor ouders en professionals (februari 2024) en twee korte artikelen in VHZ-online (voor zorgprofessionals en Didactief (onderwijsprofessionals)

Net als bij het Kompas naar de Klas wordt de borging van het product ondergebracht bij Deelkracht.

Besluit

Binnen het project TOZ voor TOS hebben we bij ouders en professionals (zorg en regulier en speciaal onderwijs) en knelpunten, behoeften en 'best practices' opgehaald met betrekking tot de transitie van jonge kinderen met (een vermoeden van) TOS van de behandelgroep naar school. Daaruit bleek als meest belangrijke behoefte onder ouders en professionals om een duidelijker overzicht over de te nemen stappen, en informatie over de mogelijkheden. Het project heeft geresulteerd in vier producten:

1. De Tussenrapportage met de opgehaalde informatie uit Fase I en II van het onderzoek.
2. De Infographic '*Van behandelgroep naar school voor kinderen met TOS*' (zie Bijlage E).
3. De website '[De Schoolreis: van behandelgroep naar onderwijs voor kinderen met TOS](#)'
4. Deze eindrapportage TOZ voor TOS

De Infographic kan gebruikt worden om de informatieoverdracht tussen ouders en professionals uit zorg en onderwijs tijdens het transitieproces te optimaliseren. De infographic vat beknopt samen wat er idealiter in het transitieproces gebeurt. Elke organisatie of behandelgroep kan bekijken wat zij al doen en waar zij nog verbeteringen zouden kunnen aanbrengen om de transitie van behandelgroep naar school te versoepelen. De infographic is gedeeld binnen alle ZG-organisaties.

Het product de [Schoolreis: van behandelgroep naar onderwijs voor kinderen met TOS](#) is bedoeld voor ouders en professionals om het transitieproces meer toegankelijk te maken. De website bevat veel bruikbare informatie voor de schoolkeuze voor kinderen met TOS en de te nemen stappen voor elke mogelijke route. De Schoolreis zal vanaf januari 2024 verspreid worden binnen de ZG-sector (ZG-professionals), krijgt een plek op de ouderpagina van AllesoverTOS.nl (ouders) en wordt via vakbladen gedeeld met overige professionals in zorg en onderwijs (VHZ en Didactief). Tenslotte wordt de Schoolreis gepresenteerd op het congres TOS-centraal in februari 2024 (voor ouders van kinderen met TOS en professionals)

Dit project heeft binnen de looptijd en het begrote budget (zie bijlage F) de projectdoelstellingen behaald. Er is goed samengewerkt tussen de uitvoerende partijen (NSDSK, Auris, Kentalis en UU). Succesfactoren waren ook de goede vertegenwoordiging van het ouderperspectief en een brede klankbordgroep van alle andere organisaties met specialistische zorg of speciaal onderwijs voor kinderen met TOS (Pento, Adelante, Libra, Viertaal en Vitus Zuid) en de vereniging voor ouders kinderen met TOS (FOSS). De ervaringsdeskundige ouders en klankbordgroep hebben in alle fasen van het project meegedacht en waardevolle input gegeven.

De projectgroep hoopt dat de eindproducten bij zullen dragen aan een soepeler transitieproces van de behandelgroep naar school voor kinderen met TOS.

Referenties

Balans (z.d.). *Wat is een ontwikkelingsperspectief voor passen onderwijs (OPP)?*. Geraadpleegd op 15 september 2023, [Wat is een ontwikkelingsperspectief voor passend onderwijs \(OPP\)? - Balans, vereniging voor ouders \(balansdigitaal.nl\)](#)

Beitchman J.H., Wilson, B., Brownlie, E.B., Walters, H., & Lancee, W. (1996b). Long-term consistency in speech/language profiles: I. Developmental and academic outcomes. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(6), 804-814

Bornstein, M. H., Hahn, C. S., & Suwalsky, J. T. (2013). Language and internalizing and externalizing behavioral adjustment: developmental pathways from childhood to adolescence. *Development and psychopathology*, 25(3), 857–878. <https://doi.org/10.1017/S0954579413000217>

Deelkracht (2020). *Cliëntenreisproject 'Toegankelijkheid Zintuiglijke Gehandicaptenzorg (ZG)TOS 0-5'*. Interne documenten.

Dockrell, J. E. & Lindsay, G. (2001). Children with Specific Speech and Language Difficulties – the teachers' perspective, *Oxford Review of Education*, 27(3), 369-394.

Duinmeijer, I., Hakvoort, B., Stevens, A., Scheper, A., Zwitserlood, M., Peet, S., Blikendaal, W., Janssen, L., Vegter, C., Zoons, M. & Close, R. (2020). Meerjarig onderzoek naar TOS-kinderen: de stap van peuter naar kleuter, *VHZ-online October*. <https://vhz-online.nl/meerjarig-onderzoek-naar-tos-kinderen-de-stap-van-peuter-naar-kleuter>

Durkin, K., & Conti-Ramsden, G. (2010). Young people with specific language impairment: A review of social and emotional functioning in adolescence. *Child Language Teaching and Therapy* 26, 105-121.

Jamieson, J., Poon, B., Zaidman-Zalt, A., Curle, D., Norman, N. & Simmons, N. (2014). Working together for smooth transitions: The move from early intervention to kindergarten for children who are deaf or hard of hearing in BC, their families, and teachers. earlylearning.ubc.ca/media/publications/transition_2014_finalreport.pdf

Keij, B., Scheper, A. & Bonder, F. (2019). *Samenvatting expertisebijeenkomst 9 april Programmalijs TOS (0-5 jaar, schoolgaande kind en 18+)*. Interne presentatie, mei 2019.

Leonard, B.L. (2014). *Children with Specific Language Impairment*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Siméa (2017). *Richtlijn voor de toelaatbaarheidsbepaling voor ondersteuning of het onderwijs door de instellingen voor auditief en/of communicatief beperkte leerlingen*. Rotterdam

Ten Hove, E. (2018). *Van Zorg naar Onderwijs: Een positieve customer experience binnen de Koninklijke Auris Groep*. Ongepubliceerde masterscriptie Business School Nederland.

Bijlage A: Vragenlijst ouderinterviews

Doel

Het in kaart brengen van de knelpunten, behoeften en goede voorbeelden in hoe ouders het transitieproces van de behandelgroepen (BG) naar school ervaren en ideeën voor tool(s) verzamelen.

Participanten

De 29 ouders die in de poll hebben aangegeven te willen meewerken aan een interview worden benaderd. Aanvullend vragen we Libra, Adelante en Pento om ouders te vragen mee te doen.

Opbouw van de vragen:

1. Hoofdvraag
 - a. (mogelijke) doorvraag
 - i. Mogelijke antwoorden

Afname

De verwachting is dat het interview een half uur tot maximaal een uur zal duren. De interviews vinden telefonisch of online plaats. Er is van tevoren toestemming gevraagd om het gesprek op te nemen en voor aanvang van het interview zal nogmaals mondeling toestemming worden gevraagd.

Interviewvragen

Datum van afname

Interviewer

Taal waarin het interview is afgenomen

Achtergrond

1. Wat is het geslacht van uw kind?
2. Wat is het land van herkomst van u en uw partner?
3. Welke talen worden er door u en uw partner thuis gesproken?
4. Wat is uw moedertaal?
 - a. Hoe goed beheerst u het Nederlands?
5. Sinds wanneer heeft uw kind een diagnose van (een vermoeden van) TOS?
6. Bij welke zorgorganisatie heeft uw kind zorg gehad?
7. Op wat voor school zit uw kind nu?
 - a. Sinds wanneer zit uw kind op deze school?
8. Is er voor uw kind een arrangement aangevraagd? Of werd dat later aangevraagd?
9. Zijn er broers/zussen die ook een diagnose TOS hebben?
10. Is er sprake van een andere diagnose dan TOS?
 - i. ASS
 - ii. ADHD
 - iii. Dyslexie
 - iv.

Eerste (algemene) vraag

1. Hoe heeft u de overgang van de behandelgroep naar school ervaren?
 - a. Wat ging er goed, wat kon er beter? Wat heeft u geholpen?

Overkoepelend thema 1: Voorbereiding

2. Bent u bekend met de volgende websites?
 - a. Hoe bent u bij deze sites terecht gekomen? Wat vond u van de sites? Heeft u gevonden wat u zocht? Heeft het voldaan aan de verwachtingen? Heeft het u geholpen?
 - i. Keuzehulponderwijs
 - ii. Tosinbeeld.nl
3. Kreeg u informatie over scholen vanuit de peuterbehandelgroep?
 - a. Hoe heeft u de informatievoorziening ervaren?
 - i. Wat voor school, leerlingaantal, samenstelling team
 - ii. Ervaring in omgaan met leerlingen met zorgbehoeften
 - iii. TOS-specifieke kennis
 - iv. Waren ze bekend met instanties zoals Auris/NSDSK/Kentalis?
4. Heeft de diagnose (vermoeden van) TOS de schoolkeuze beïnvloed?
 - a. Had u uw kind al aangemeld bij een (reguliere) school voordat de (vermoedelijke) TOS bekend was?
 - b. Is uw kind n.a.v. de diagnose (vermoeden van) TOS naar een andere school gegaan dan u in eerste instantie voor ogen had? Of kon uw kind op de aangemelde school blijven?
5. Bij hoeveel scholen heeft u gekeken/informatie ingewonnen?
 - a. Waarom bent u bij deze scholen wezen kijken?
 - i. Motivatie
 - b. Hoe reageerden de scholen toen ze te horen kregen dat het gaat om een kind met (vermoedelijke) TOS?
6. Hoe goed kon u de inschatting maken wat een passende school voor uw kind was?
 - a. Had u goed zicht op de verschillen tussen scholen (speciaal onderwijs (voorheen cluster 2 onderwijs), SBO, regulier)?
 - b. Waar heeft u op gelet tijdens de oriëntatie en aanmelding?
 - c. Had u een goed beeld over wat de school kon bieden?

Overkoepelend thema 2: Aanmelding

7. Hoe ging de aanmelding op school en/of het aanvragen van het arrangement?
 - a. Kunt u omschrijven welke stappen gezet moesten worden in de arrangementsaanvraag?
 - b. Waren de testuitslagen op tijd aangeleverd?
8. Kreeg u hulp of begeleiding bij het regelen van de aanmelding voor een school of arrangement?
 - a. Hoe zou u die hulp omschrijven?
 - i. Voldoende/onvoldoende – en (vooral) waarom...
 - b. Wat was de functie van de persoon die u heeft begeleid in de keuze voor een school/aanvraag van ondersteuning?
 - c. Hoe vond u de samenwerking met deze persoon gaan? (Bijvoorbeeld: tijdigheid communicatie, inhoudelijke kennis, hoe werd er geluisterd naar ouders, ruimte voor vragen)
9. Wat was de rol van de BG bij de aanmelding op school?
 - a. Voldeed het aan uw verwachtingen?
 - b. Wat had u nog meer kunnen helpen?
10. Wanneer heeft u uw kind aangemeld bij de huidige school?
11. Welke zaken moest u zelf regelen voor de aanmelding op school?
 - i. Aanmelden kind
 - ii. Aanleveren dossiers

iii. Startgesprek

12. Vanuit stelling 2: *de stappen die ik moest zetten om een school [en ondersteuning] te vinden waren mij duidelijk*

- a. Hoe zou u de stappen die u moest zetten om een school te vinden kunnen omschrijven? Welke stappen gingen goed/minder goed in de aanmelding?
- b. Wat heeft u geholpen in de aanmelding/stappen?
- c. Wat had u in de aanmelding/stappen nog meer kunnen helpen?

13. Vanuit stelling 3: *Ik was zelf in staat om een passende school [en ondersteuning] voor mijn kind te zoeken*

- a. Hoe heeft u het proces om zelf een school te zoeken ervaren?
 - i. Positief/negatief – en waarom...
- b. Wat had u (nog meer) kunnen helpen in dit proces?
 - i. Bijvoorbeeld - Betere informatie
 - ii. Specifiek contactpersoon
 - iii....

14. Vanuit stelling 4: *Ik heb op tijd een passende school [en ondersteuning] voor mijn kind gevonden.*

- a. Hoelang duurde de periode van de start van zoeken naar een school tot de toelating van uw kind op school?
- b. Hoe heeft u de duur van deze periode ervaren?
- c. Waar zou u nog meer mee geholpen zijn in deze periode?
 - i. Communicatie tussen school en ouders
 - ii. Communicatie tussen school en zorg
 - iii. Ondersteuning door AB (indien regulier)
 - iv. Opstellen zorgplan

15. Hoe heeft u de samenwerking tussen u, de BG en de school ervaren?

16. Was er een wachtlijst voor de school? Hoe heeft u deze wachtlijst ervaren?

- a. Hoe was de communicatie over de wachtlijst?
- b. Waren er zorgen over de uiteindelijke plaatsing?

Overkoepelend thema 3: Start

17. Soms kan een kind niet direct starten op de basisschool. Was dat bij u het geval? Hoe werd dit opgepakt door de BG of door andere hulpverleners?

- i. Langer op de BG?
- ii. Begeleiding vanuit de eerste lijn/AB

18. Hoe was de overgang naar school voor uw kind?

- a. Wat vond uw kind van de overgang?

19. Hoe heeft u de start op school ervaren?

- a. Wat vond u van de overgang?
 - i. Communicatie vanuit school/leerkracht
 - ii. Verandering van ritme/reis (gebruik taxi, reisduur)
- b. Als een deel van ondersteuning wegviel bij overgang van BG naar school, hoe heeft u dat ervaren?
- c. Weet u waar u zorg of onderwijsondersteuning kunt aanvragen?

20. Welke overeenkomsten/verschillen ziet u tussen de peuterbehandelgroep en school?

21. Hoe is het contact tussen u en de leerkracht?

- i. Leerlingvolgsysteem zoals social schools?
- ii. Ruimte voor vragen/gesprekken?

22. Vanuit stelling 5: *de behandelgroep en de school [en ondersteuning] overleggen over wat mijn kind nodig heeft*

- a. Heeft u het idee dat er contact is geweest tussen de leerkracht of lb'er en de BG?
 - b. Hoe is uw ervaring met dit contact?
 - c. Heeft u het idee dat er op school wordt voortgebouwd op de BG?
23. Vanuit stelling 6: *heb vanuit de school [en ondersteuningsorganisatie] informatie gekregen over wat zij gaan doen voor mijn kind.*
- a. Is het duidelijk wat de school kan/gaat doen voor uw kind?
 - b. Kon u hierin wat inbrengen/ had u hier invloed op?
 - c. Word er vanuit de school rekening gehouden met de ondersteuningsbehoeften van uw kind?
 - d. Voldoet de school hierin aan uw verwachtingen? Waarom wel/niet?
 - e. Hoe zou aan deze verwachtingen voldaan kunnen worden?
 - i. Visuele ondersteuning
 - ii. Kennis over TOS
 - iii. Begeleiding van uw kind op maat
24. Vanuit stelling 7: *kon in de overgang van de behandelgroep naar school altijd mijn vragen aan iemand stellen.*
- a. Is er sprake van extra begeleiding door de AB'er / thuisbegeleiding / logopedist? Hoe verloopt die samenwerking?
 - b. Is er overleg geweest tussen de behandelgroep en logopedist / AB'er / begeleiding?
 - c. Hoe vaak?
 - d. In welke context vindt deze begeleiding plaats?
 - i. Thuis
 - ii. Vrije vestiging
 - iii. School
 - e. Kunt u terecht bij deze persoon voor vragen en/of zorgen?

Eindvraag - helicopterview

- 25. Wat heeft u in de overgang geholpen?
- 26. Wat had u in de overgang kunnen helpen?
- 27. Wat zou u op dit moment nog kunnen helpen?
 - a. Zijn er nog behoeftes (na een halfjaar op school)?

Bijlage B: Enquête zorgprofessionals

In het project TOZ voor TOS (2021-2023) onderzoeken we hoe we de transitie van jonge kinderen met (een vermoeden van) een taalontwikkelingsstoornis (TOS) vanuit de ZG-zorg naar het onderwijs kunnen verbeteren. Het gaat ons om jonge kinderen die vanuit een behandelgroep in het onderwijs instromen. We halen informatie op bij verschillende betrokkenen, namelijk van ouders van kinderen met (een vermoeden van) TOS, van professionals in de ZG-zorg en van professionals in het reguliere en speciaal onderwijs. Deze enquête is bedoeld voor zorgprofessionals van een behandelgroep voor peuters met (een vermoeden van) TOS. Dat zijn gedragswetenschappers, logopedisten en pedagogisch behandelaren. Ben jij een van deze professionals en heb je ervaring met kinderen met (een vermoeden van) TOS die uitstromen van een behandelgroep naar school? Dan horen we graag jouw ervaringen! Het invullen van deze enquête kost ongeveer 10-15 minuten. Je gegevens worden vertrouwelijk behandeld en anoniem verwerkt (tenzij je aan het eind van deze enquête besluit jouw emailadres achter te laten voor deelname aan een focusgroep. Dan volgt het anonimiseren van jouw gegevens na de focusgroep). Alle gegevens worden vertrouwelijk behandeld. Vragen over deelname aan de enquête kun je mailen naar xxx.

Door het onderstaande blok aan te klikken geef je aan dat:

- Je de informatie over het onderzoek gelezen hebt.
- Je vragen kon stellen over het onderzoek.
- Je genoeg tijd had om over het onderzoek na te denken.
- Je weet dat je niet verplicht bent om mee te doen aan het onderzoek.
- Je weet dat je altijd weer mag stoppen met het onderzoek, zonder reden op te geven.
- Jouw ingevulde antwoorden dan niet worden meegenomen in het onderzoek.
- Je weet dat de onderzoekers zich houden aan de privacyregels.
- Je weet dat de gegevens anoniem verwerkt worden (tenzij je meedoet aan de focusgroep en jouw emailadres achterlaat, dan volgt het anoniem maken van jouw gegevens na de focusgroep).

Voordat je verder gaat naar de vragenlijst, vragen wij jouw toestemming voor deelname aan dit onderzoek. Je kunt het onderstaande blok aanvinken:

- Ik geef toestemming voor het gebruik van mijn antwoorden voor onderzoek. Ik weet dat de onderzoekers zich houden aan de privacyrichtlijnen en wie ik kan mailen met mijn vragen over het onderzoek.

Bij welke organisatie ben je werkzaam?

- Auris
- Kentalis
- NSDSK
- Pento
- Adelante
- Libra

Welke functie/rol heb je op de behandelgroep? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Gedragswetenschapper
- Logopedist
- Pedagogisch behandelaar
- Anders, namelijk _____

Hoeveel jaar werk je al op een behandelgroep voor kinderen met TOS?

Hoeveel dagen per week sta je zelf op de behandelgroep?

- 1 dag
- 2 dagen
- 3 dagen
- 4 dagen
- 5 dagen

Bij hoeveel van de kinderen met (een vermoeden van een) TOS ben je ongeveer betrokken geweest bij de overdracht naar school in het afgelopen jaar?

Hoe vaak heb je gemiddeld genomen een gesprek met de ouder(s)/verzorger(s) over de stap naar onderwijs van het kind?

- Ik heb nooit een gesprek met de ouder(s)/verzorger(s) hierover
- Ik heb éénmaal een gesprek hierover
- Het aantal gesprekken dat ik hierover varieert, want... (licht toe)

Wie initieert meestal de gesprekken?

- De ouder(s)/verzorger(s)
- Ik of iemand anders van de behandelgroep
- De ene keer de ouder, de andere keer ik of iemand anders van de behandelgroep

Vanaf welk moment wordt er meestal met ouders over de onderwijsmogelijkheden van het kind gesproken?

- Al kort na de start op de behandelgroep
- Als het kind 3;6 jaar is
- Een kwartaal voordat het kind 4 wordt
- Kort voor de vierde verjaardag van het kind
- Anders, namelijk _____

Wat voor soort informatie geef je tijdens de gesprekken?

Verwijs je naar specifieke informatiepunten over onderwijsmogelijkheden, zoals websites?

- Nee
- Ja, namelijk naar.... _____

Beschikt de behandelgroep over een informatiefolder of -brochure die meegegeven kan worden aan ouders over de stap naar school?

- Ja
- Nee

Is er behoefte aan zo'n informatiefolder of -brochure?

- Ja
- Nee

Noem één of meer aspecten die daar volgens jou in zouden moeten staan.

Organiseert jouw behandelgroep informatiebijeenkomsten over de stap naar school voor ouders?

- Ja
- Nee

Is er behoefte aan zo'n informatiebijeenkomst?

- Ja
- Nee

Wat moet volgens jou tijdens zo'n bijeenkomst aan bod komen? Noem één of meer aspecten.

Wat vertellen jullie op zo'n informatiebijeenkomst? Noem één of meer aspecten.

Komt zo'n informatieochtend tegemoet aan de behoefte van ouders?

Op welke manier wordt informatie over het kind vanuit het behandelteam gedeeld met onderwijs? (meerdere antwoorden mogelijk)

- In een gesprek met ouders en een (of meerdere) onderwijsprofessional(s)
- In een gesprek met een (of meerdere) onderwijsprofessional(s), dus zonder ouders
- In een gesprek met ouders (zonder onderwijsprofessionals)
- Schriftelijk
- Anders, namelijk _____

Is er vanuit de behandelgroep een vast contactpersoon voor de school? Het gaat hierom het uitwisselen van informatie die nodig is voor de overdracht naar school.

- Ja
- Nee

Wat is de functie van die contactpersoon?

Welke verschillende functies kunnen de rol van contactpersoon vervullen?

1. Logopedist
2. Pedagogisch behandelaar
3. Gedragswetenschapper
4. Anders, namelijk _____

Ben jij (weleens) de contactpersoon met school?

- Ja
- Nee

Hoe is jouw ervaring in het algemeen in de communicatie met school?

- Heel goed
- Goed
- Neutraal

- Slecht
- Heel slecht

Neem een voorbeeld in je hoofd van een overdracht waarbij het contact met school heel goed verliep. Noem maximaal 3 aspecten op die daaraan hebben bijgedragen.

Neem een voorbeeld in je hoofd van een overdracht waarbij het contact met school minder goed, of helemaal niet goed verliep. Noem maximaal 3 aspecten op die daaraan hebben bijgedragen

In hoeverre ben je het eens met onderstaande stelling? (Je kan jouw antwoord geven door het schuifje naar links (0 = helemaal oneens) of rechts (10 = helemaal eens) te verplaatsen)

	0	10
--	---	----

Het voor mij duidelijk welke stappen ik moet doorlopen in het proces van overdracht	
---	--

Wordt er binnen de behandelgroep gewerkt met een protocol waarin staat beschreven welke stappen nodig zijn voordat een kind start op school?

- Ja
- Nee

Voldoet het protocol?

- Ja
- Nee

Wat zou er volgens jou in het protocol moeten staan? Noem één of meerdere aspecten.

Is er behoefte aan zo'n protocol?

- Ja
- Nee

Wat zou er volgens jou in het protocol moeten staan? Noem één of meer aspecten.

Als er voor een kind een arrangement moet worden aangevraagd is het duidelijk welke stappen moeten worden doorlopen door ouders/school.

	Helemaal oneens	Helemaal eens
--	-----------------	---------------

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
--	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Helemaal eens	
---------------	--

Wie vraagt in het algemeen het arrangement voor onderwijsondersteuning aan?

- Wij, de behandelgroep
- School
- De ouder
- Dit wisselt erg per kind

Hoe is je ervaring met het proces van het aanvragen van het arrangement voor
onderwijsondersteuning?

Is de kwaliteit van de overdracht naar een SO-school binnen je eigen organisatie (Auris/Kentalis)
vergelijkbaar met de overdracht naar een SO-school van Kentalis/Auris, VierTaal of Vitus Zuid?

- Ja
- Nee, omdat... _____

Verloopt de overgang van zorg naar onderwijs anders wanneer een kind naar het SBO gaat?

- Ja, omdat _____
- Nee, omdat _____

Wat gaat er goed in de overdracht van een kind met (een vermoeden van) TOS vanuit de
behandelgroep naar school? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Het doorlopen van het protocol voor overdracht vanuit de behandelgroep (indien van toepassing)
- Het oriënterend gesprek over onderwijsmogelijkheden met de ouders op de behandelgroep
- Het oriënteren van ouders op mogelijke scholen voor hun kind
- Het aanvragen van een arrangement
- De aanmelding en plaatsing op een school
- Het oriënterend gesprek van de ouders op school
- Een kennismakingsbezoek van het kind aan de school
- De overdracht van alle dossiergegevens van de behandelgroep naar de school
- De overdracht van de adviezen van de behandelgroep naar school
- Anders, namelijk _____

Wat zou er beter kunnen in de route van het verlaten van de behandelgroep en het doorstromen
naar school?

De behandelgroep heeft nog contact met de ouder nadat het kind van start is gegaan op school.

- Dit komt nauwelijks voor
- Tot 1 week na de start
- Tot 1 maand na de start
- Tot 3 maanden na de start
- Anders, namelijk _____

De behandelgroep heeft nog contact met de school nadat het kind van start is gegaan op de school.

- Dit komt nauwelijks voor
- Tot 1 week na de start
- Tot 1 maand na de start
- Tot 3 maanden na de start
- Anders, namelijk _____

U nadert het einde van de vragenlijst. Mocht u vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u ze hier
neerzetten.

We zijn op zoek naar zorgprofessionals die deel willen nemen aan een online focusgroep over de start van kleuters met TOS in het onderwijs. Deze focusgroep duurt 2 uur. Mocht u hieraan deel willen nemen dan kunt u hier uw emailadres achterlaten.

Bijlage C: Enquête regulier onderwijs

Welkom en bedankt dat u meedoet! In het project TOZ voor TOS onderzoeken we hoe we de overgang van leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) vanuit de ZG-zorg naar het onderwijs kunnen verbeteren. Het gaat ons specifiek om kinderen die vanuit een behandelgroep in het reguliere onderwijs instromen. We halen daarom informatie op van ouders van kinderen met (een vermoeden van) TOS, van professionals van de behandelgroep en van professionals in het onderwijs. Deze enquête is bedoeld voor leerkrachten van groep 1-2, IB'ers en directeuren in het regulier onderwijs. Bent u dat en heeft u ervaring met één of meerdere leerlingen met TOS die vanuit de behandelgroep (dus niet een reguliere kinderdagopvang) bij u op school zijn aangemeld? Dan horen we graag uw ervaringen! Het invullen van deze enquête kost ongeveer 10-15 minuten. Uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld en anoniem verwerkt. Als u echter mee wilt doen aan de focusgroep en aan het eind van deze survey uw emailadres achterlaat, kunnen uw gegevens niet anoniem worden verwerkt. Dan volgt het anonimiseren van uw gegevens na de focusgroep. Het invullen van de vragenlijst is vrijblijvend. U kunt uw toestemming voor het gebruiken van uw antwoorden op elk moment intrekken. U kunt uw vragen over uw deelname aan het onderzoek mailen naar xxx.

Voordat u verder gaat naar de vragenlijst, vragen wij uw toestemming voor deelname aan dit onderzoek. Door het onderstaande blok aan te klikken geeft u aan dat:

- U de informatie over het onderzoek gelezen heeft.
- U vragen kon stellen over het onderzoek.
- U genoeg tijd had om over het onderzoek na te denken.
- U weet dat u niet verplicht bent om mee te doen aan het onderzoek.
- U weet dat u altijd weer mag stoppen met het onderzoek, zonder reden op te geven.
- Uw ingevulde antwoorden worden dan niet meegenomen in het onderzoek.
- U weet dat de onderzoekers zich houden aan de privacyregels.
- U weet dat de gegevens anoniem verwerkt worden (tenzij u meedoet aan de focusgroep en uw emailadres achterlaat, dan volgt anonimisering van uw gegevens na de focusgroep).

Klik op onderstaand blok om toestemming te geven voor deelname aan het onderzoek.

- Ik geef toestemming voor het gebruik van mijn antwoorden voor onderzoek. Ik weet dat de onderzoekers zich houden aan de privacyrichtlijnen en wie ik kan mailen met mijn vragen over het onderzoek.

Welke functie/rol heeft u op de basisschool? (meerdere opties mogelijk)

1. Leerkracht in groep 1-2
2. IB'er / Remedial teacher
3. Directeur

Hoeveel jaar werkervaring heeft u in het onderwijs?

Hoeveel dagen per week staat u zelf voor de klas?

Hoeveel leerlingen met een TOS zijn er de afgelopen 5 jaar ongeveer ingeschreven bij uw school?

Bij hoeveel van deze leerlingen bent u betrokken geweest?

In hoeverre bestaat de populatie leerlingen op uw school uit (in procenten):

	Weet ik niet	
	0	100
Leerlingen met leer-en gedragsproblemen en -stoornissen.		
Leerlingen uit verschillende sociaaleconomische achtergronden.		
Meertalige leerlingen waarbij thuis een andere taal dan Nederlands wordt gesproken.		

Van wie hoort u meestal dat een leerling die is aangemeld op school een TOS heeft? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Van de ouders
- Vanuit de behandelgroep
- Vanuit het speciaal onderwijs: trajectbegeleider of AB'er
- Van de logopediepraktijk die de leerling in behandeling heeft
- Vanuit mijn school: het samenwerkingsverband (SWV)
- Vanuit mijn school: de directeur
- Vanuit mijn school: de IB'er
- Anders, namelijk: _____

Welke bron van informatie wordt op uw school gebruikt om te bepalen hoe het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS wordt vormgegeven? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Ouders
- De behandelgroep: dossier
- De behandelgroep: mondelinge overdracht
- Speciaal onderwijs: dossier
- Professionals speciaal onderwijs (trajectbegeleiding, ambulante begeleiding)
- Een gesprek met ouders, behandelgroep en school
- Logopedist
- School: SWV
- School: IB'er
- School: leerkracht
- Informatie over TOS op de website van Simea (simea.nl)
- Informatie over TOS van TOSinbeeld.nl
- Informatie over TOS van keuzehulponderwijs.nl
- Anders, namelijk... _____

De informatie die we op school gebruiken om te bepalen hoe het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS wordt vormgegeven...

-is meestal wel gebaseerd op dezelfde bronnen
- ... is meestal niet gebaseerd op dezelfde bronnen en verschilt per leerling.

Als een kind vanuit de behandelgroep instroomt, wordt er altijd informatie overgedragen. Wie verwerkt de informatie die vanuit de behandelgroep geboden wordt? (Vul de functie in van degene die dat doet, bijvoorbeeld leerkracht, IB'er, directeur)

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stelling? (u kunt uw antwoord geven door het schuifje naar links (0 = helemaal oneens) of rechts (10 = helemaal eens) te verplaatsen)

	0	10
Als een leerling met TOS wordt aangemeld, dan weten we vanuit school welke informatie we nodig hebben om te bepalen hoe we de leerling het beste onderwijs kunnen bieden en kunnen ondersteunen.		
Als een leerling met TOS wordt aangemeld, dan weten we vanuit school hoe we een arrangement moeten aanvragen.		

Wat gaat goed in de overgang van een kind met TOS van de behandelgroep naar uw school? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Het aanvragen van het ondersteuningsarrangement voor de leerling met TOS (indien van toepassing)
- Het verwerken van de dossiergegevens van de leerling met TOS
- Korte lijntjes tussen onze school en de behandelgroep
- Korte lijntjes tussen onze school en speciaal onderwijs (voorheen cluster 2 onderwijs) (trajectbegeleider/AB'er) (indien van toepassing)
- Korte lijntjes tussen ouders en onze school
- Korte lijntjes tussen onze school en logopedist
- Afstemming over de verwachtingen van de verschillende betrokkenen (ouders, school, trajectbegeleiding/ambulante begeleiding logopedist)
- Taalexpertise aanwezig op school of binnen het SWV
- Mogelijkheden om taal/TOS/begeleidingsexpertise in huis te halen
- Opstellen van een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP)
- Evaluatie van het OPP
- Anders, namelijk: _____

Wat zou er beter kunnen in de transitie van een kind met TOS van een behandelgroep naar uw school?

Wat is daarvoor nodig?

Wie is op school degene die contact heeft met de professional van de behandelgroep? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Leerkracht in groep 1-2
- IB'er / Remedial teacher
- Directeur

- Het SWV

Heeft u een gesprek met de zorgprofessional over de overdracht/transitie?

- Ja
- Nee

Hoe ver van tevoren spreekt u met de zorgprofessional over de transitie:

- Een kwartaal of meer voor plaatsing
- Een maand voor plaatsing
- Een week voor plaatsing
- In de week nadat de leerling is gestart
- In de maand nadat de leerling is gestart
- Later
- Dat verschilt per aanmelding

Waarom verschilt dit per aanmelding?

Met welke zorg-/onderwijsorganisaties voor TOS heeft u weleens te maken gehad? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Adelante
- Auris
- Kentalis
- Libra
- NSDSK
- Pento
- VierTaal
- Vitus Zuid
- Geen
- Anders, namelijk _____

Als u te maken heeft met meerdere zorgorganisaties, is de werkwijze dan altijd hetzelfde?

- Ja
- Nee, ze verschillen in _____

Is er bij de zorgorganisaties waarmee u te maken krijgt altijd een duidelijk aanspreekpunt? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Nee, niet bij _____
- Ja, wel bij _____

Als een leerling met TOS begint bij ons op school, dan stellen we samen met ouders een OPP op.

- Ja, altijd
- Ja, als ouders daar behoefte aan hebben
- Nee

Welke informatie neemt u mee in het OPP?

Wanneer heeft u een eerste gesprek met de ouder over het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS?

- Een kwartaal of meer van tevoren

- Een maand van tevoren
- Een week van tevoren
- In de week nadat de leerling is gestart
- In de maand nadat de leerling is gestart
- Later
- Dat verschilt per aanmelding
- Niet

Als een leerling met TOS begint op school, dan hebben we vanuit school van tevoren gezamenlijk overleg met ouders/verzorgers en de betrokken zorg- en onderwijsprofessionals (indien van toepassing).

- Ja, altijd
- Ja, als de verschillende betrokkenen dat nodig vinden
- Nee

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen? (u kunt uw antwoord geven door het schuifje naar links (0 = helemaal oneens) of rechts (10 = helemaal eens) te verplaatsen)

	n.v.t.	
	0	10
Als we, nadat de leerling met TOS bij ons op school is begonnen, vragen hebben over de ondersteuning, dan weten we aan wie we die vragen kunnen stellen.		
Het is duidelijk welke ondersteuning de trajectbegeleiding/AB'er kan bieden.		
In de uitvoering van onderwijs en ondersteuning is er binnen school overleg tussen leerkracht en IB'er.		
Leerkrachten bij ons op school voelen zich toegerust om leerlingen met TOS te kunnen onderwijzen en ondersteunen.		
De IB'er bij ons op school voelt zich toegerust om leerlingen met TOS te kunnen ondersteunen.		
Er is afstemming tussen school en de logopedist van een kind (indien van toepassing).		
We evalueren na een bepaalde periode het geboden onderwijs met betrokken onderwijsprofessionals (AB'er) en/of zorgprofessionals (logopedist).		
Het geboden onderwijs en de geboden zorg aan de leerling met TOS worden na een bepaalde periode geëvalueerd met ouders.		

Ik heb het gevoel dat er goede ondersteuning geboden wordt/gaat worden vanuit de trajectbegeleiding/AB'er

- Ja, want _____
- Nee, want _____

Wat doet uw school om de mondelinge taalontwikkeling van leerlingen met een taalprobleem/taalachterstand (in het Nederlands) in het algemeen te bevorderen? (niet perse leerlingen met TOS)

We hebben op school specifieke expertise op het gebied van TOS. Vul indien van toepassing in welke functie deze professional heeft.

- Ja, namelijk: _____
- Nee, daarvoor hebben we iemand nodig in de functie van....

-
- Ik weet het niet

U nadert het einde van de vragenlijst. Mocht u vragen gemist hebben of zelf vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u ze hier neerzetten.

We zijn op zoek naar onderwijsprofessionals die deel willen nemen aan een online focusgroep over de start van kleuters met TOS in het (reguliere) onderwijs. Deze focusgroep duurt 2 uur en er staat een vergoeding tegenover. Mocht u hieraan deel willen nemen dan kunt u hier uw emailadres achterlaten.

Bijlage D: Enquête speciaal onderwijs

In het project TOZ voor TOS onderzoeken we hoe we de overgang van kinderen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) vanuit de ZG-zorg naar het onderwijs kunnen verbeteren. Het gaat ons specifiek om kinderen die vanuit een behandelgroep in het onderwijs instromen. We halen daarom informatie op van ouders van kinderen met (een vermoeden van) TOS, van professionals van de behandelgroep en van professionals in het onderwijs. Deze enquête is bedoeld voor leerkrachten van groep 1-2, IB'ers, logopedisten, trajectbegeleiders, gedragswetenschappers en directeurs in het speciaal onderwijs. Bent u dat en heeft u ervaring met één of meerdere leerlingen met TOS die vanuit de behandelgroep bij u op school werden aangemeld? Dan horen we graag uw ervaringen! Het invullen van deze enquête kost ongeveer 10 minuten. De gegevens worden vertrouwelijk behandeld en uw antwoorden worden anoniem verwerkt (tenzij u besluit uw emailadres achter te laten voor deelname aan een focusgroep, dan worden uw antwoorden na de focusgroep geanonimiseerd). Het invullen van de vragenlijst is vrijblijvend. U kunt uw toestemming voor het gebruiken van uw antwoorden op elk moment intrekken. U kunt bij vragen vóór deelname mailen naar xxxxx.

Door het onderstaande blok aan te klikken geeft u aan dat:

- U de informatie over het onderzoek gelezen heeft.
 - U vragen kon stellen over het onderzoek.
 - U genoeg tijd had om over het onderzoek na te denken.
 - U weet dat u niet verplicht bent om mee te doen aan het onderzoek.
 - U weet dat u altijd weer mag stoppen met het onderzoek, zonder reden op te geven.
- Uw ingevulde antwoorden worden dan niet meegenomen in het onderzoek.
- U weet dat de onderzoekers zich houden aan de privacyregels.
 - U weet dat de gegevens anoniem verwerkt worden (tenzij u meedoet aan de focusgroep en uw emailadres achterlaat, dan volgt de anonimisering van uw gegevens na de focusgroep).

Voordat u verder gaat naar de vragenlijst, vragen wij uw toestemming voor deelname aan dit onderzoek. U kunt het onderstaande blok aanvinken:

- Ik geef toestemming voor het gebruik van mijn antwoorden voor onderzoek. Ik weet dat de onderzoekers zich houden aan de privacyrichtlijnen en wie ik kan mailen met mijn vragen over het onderzoek.

Bij welke onderwijsorganisatie werkt u?

- Auris
- Kentalis
- VierTaal
- Vitus Zuid

Welke functie/rol heeft u op de basisschool? (meerdere opties mogelijk)

- Leerkracht in groep 1-2
- IB'er / Remedial teacher
- Directeur
- Logopedist
- Gedragswetenschapper
- Trajectbegeleider

Hoeveel jaar werkervaring heeft u in het onderwijs?

Hoeveel dagen per week staat u zelf voor de klas?

Bent u betrokken bij het aanmeldproces van een nieuwe leerling?

- Ja, mijn rol is _____
- Nee, dat doet _____

In hoeverre bestaat de populatie leerlingen op uw school uit (in procenten):

	Weet ik niet	Weet ik niet
--	--------------	--------------

	0	100
--	---	-----

Leerlingen met leer- en gedragsproblemen en leer- en gedragsstoornissen.	
Leerlingen uit verschillende sociaaleconomische achtergronden.	
Meertalige leerlingen waarbij thuis een andere taal dan Nederlands wordt gesproken.	

Welke informatie wordt op uw school gebruikt om te bepalen hoe het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS wordt vormgegeven? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Informatie van ouders
- Informatie van het audiologisch centrum
- Informatie vanuit de behandelgroep: dossier
- Informatie vanuit de behandelgroep: mondelinge overdracht
- Informatie vanuit speciaal onderwijs: dossier
- Informatie van professionals uit speciaal onderwijs (trajectbegeleiding, ambulante begeleiding)
- Informatie vanuit een gesprek met ouders, behandelgroep en school
- Informatie van logopedist
- Informatie vanuit school: SWV
- Informatie vanuit school: IB'er
- Informatie vanuit school: Leerkracht
- Informatie over TOS op de website van Simea (simea.nl)
- Informatie over TOS van TOSinbeeld.nl
- Informatie over TOS van keuzehulponderwijs.nl
- Dit verschilt
- Anders, namelijk _____

De informatie die we op school gebruiken om te bepalen hoe het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS wordt vormgegeven...

- ...is meestal wel gebaseerd op dezelfde bronnen
- ... is meestal niet gebaseerd op dezelfde bronnen en verschilt per leerling

Als een kind vanuit de behandelgroep instroomt, wordt er altijd informatie overgedragen. Wie verwerkt de informatie die vanuit de behandelgroep geboden wordt? (Vul de functie in van degene die dat doet, bijvoorbeeld leerkracht, IB'er, directeur)

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stelling? (u kunt uw antwoord geven door het schuifje naar links (0 = helemaal oneens) of rechts (10 = helemaal eens) te verplaatsen)

	0	10
--	---	----

Als een leerling met TOS wordt aangemeld, dan weten we vanuit school welke informatie we nodig hebben om te bepalen hoe we de leerling het beste onderwijs kunnen bieden en kunnen ondersteunen.	
--	--

Wat gaat goed in de overgang van een kind met TOS van de behandelgroep naar uw school? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Het aanvragen van het ondersteuningsarrangement voor de leerling met TOS
- Het verwerken van de dossiergegevens van de leerling met TOS
- Korte lijntjes tussen onze school en de behandelgroep
- Korte lijntjes tussen ouders en onze school
- Korte lijntjes tussen onze school en logopedist
- Afstemming over de verwachtingen van de verschillende betrokkenen (ouders, school, trajectbegeleiding/ambulante begeleiding logopedist)
- Opstellen van een eerste plan van aanpak (bij sommige organisaties apart van het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP))
- Opstellen van een OPP (bij sommige organisaties individueel jaarplan (IJP))
- Evaluatie van het OPP (bij sommige organisaties individueel jaarplan (IJP))
- Anders, namelijk _____

Wat zou er beter kunnen in de transitie van een kind met TOS van een behandelgroep naar uw school?

Wat is daarvoor nodig?

Wie is op school degene die contact heeft met de professional van de behandelgroep? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Leerkracht in groep 1-2
- IB'er / Remedial teacher
- Directeur
- Logopedist
- Trajectbegeleider
- Anders, namelijk _____

Heeft u een gesprek met de zorgprofessional over de overdracht/transitie?

- Ja
- Nee

Hoe ver van tevoren spreekt u met de zorgprofessional over de transitie:

- Een kwartaal of meer voor plaatsing
- Een maand voor plaatsing
- Een week voor plaatsing
- In de week nadat de leerling is gestart
- In de maand nadat de leerling is gestart
- Later

- Dat verschilt per aanmelding

Waarom verschilt dit per aanmelding?

Met welke zorg-/onderwijsorganisaties voor TOS heeft u weleens te maken gehad? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Adelante
- Auris
- Kentalis
- Libra
- NSDSK
- Pento
- VierTaal
- Vitus Zuid
- Geen
- Anders, namelijk _____

Als u te maken heeft met meerdere zorgorganisaties, is de werkwijze dan altijd hetzelfde?

- Ja
- Nee, ze verschillen in _____

Is de kwaliteit van de overdracht vanuit een behandelgroep van Auris/Kentalis vergelijkbaar met de overdracht vanuit een behandelgroep van een andere organisatie (NSDSK, Kentalis/Auris, Pento, Libra of Adelante)

- Ja
- Nee

Wat voor verschillen ziet u tussen de interne en externe overdracht?

Is er bij de zorgorganisaties waarmee u te maken krijgt altijd een duidelijk aanspreekpunt? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Nee, niet bij _____
2. Ja, wel bij _____

Heeft u nadat de leerling op school is gestart nog wel eens contact met de behandelgroep?

- Ja, over _____
- Nee

Wat werkt volgens u goed in het transitieproces? (Beschrijf de elementen of goede voorbeelden)

Als een leerling met TOS begint bij ons op school, dan stellen we samen met ouders een OPP / IJP op.

- Ja, altijd
- Ja, als ouders daar behoefte aan hebben
- Nee, dan doen we zelf
- Nee, we stellen geen OPP / IJP op

Welke informatie neemt u van de ouders mee in het OPP / IJP?

Wanneer heeft u een eerste gesprek met de ouder over het onderwijs en de ondersteuning voor de leerling met TOS?

- Een kwartaal of meer van tevoren
- Een maand van tevoren
- Een week van tevoren
- In de week nadat de leerling is gestart
- In de maand nadat de leerling is gestart
- Later
- Dat verschilt per aanmelding

Als een leerling met TOS begint op school, dan hebben we vanuit school van tevoren gezamenlijk overleg met ouders/verzorgers en de betrokken zorgprofessionals.

- Ja, altijd
- Ja, als de verschillende betrokkenen dat nodig vinden
- Nee

U nadert het einde van de vragenlijst. Mocht u vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u ze hier neerzetten.

We zijn op zoek naar onderwijsprofessionals die deel willen nemen aan een online focusgroep over de start van kleuters met TOS in het (reguliere) onderwijs. Deze focusgroep duurt 2 uur en er staat een vergoeding tegenover. Mocht u hieraan deel willen nemen dan kunt u hier uw emailadres achterlaten.

Bijlage F: Infographic

